

Šiame numery

Lietuvių literatūra ir sovietinė estetika.
Pakalbis su „Naujųjų laikų Lietuvos istorijos“ autorium Pranu Čepėnu.
Aleksandro Radžiaus eilėraščiai.
Katalikų socialinės politikos pradininkas.
I pokario gėlas atsigręžus:
Petro Melniko debiutinis romanas.
Vytauto Volerto apybraiža
„Greitkelis“
Kultūrinė kronika.
Spygliai ir dygliai.

IR ARTIMOJI PRAEITIS VERTA ISTORIJS TOMŲ

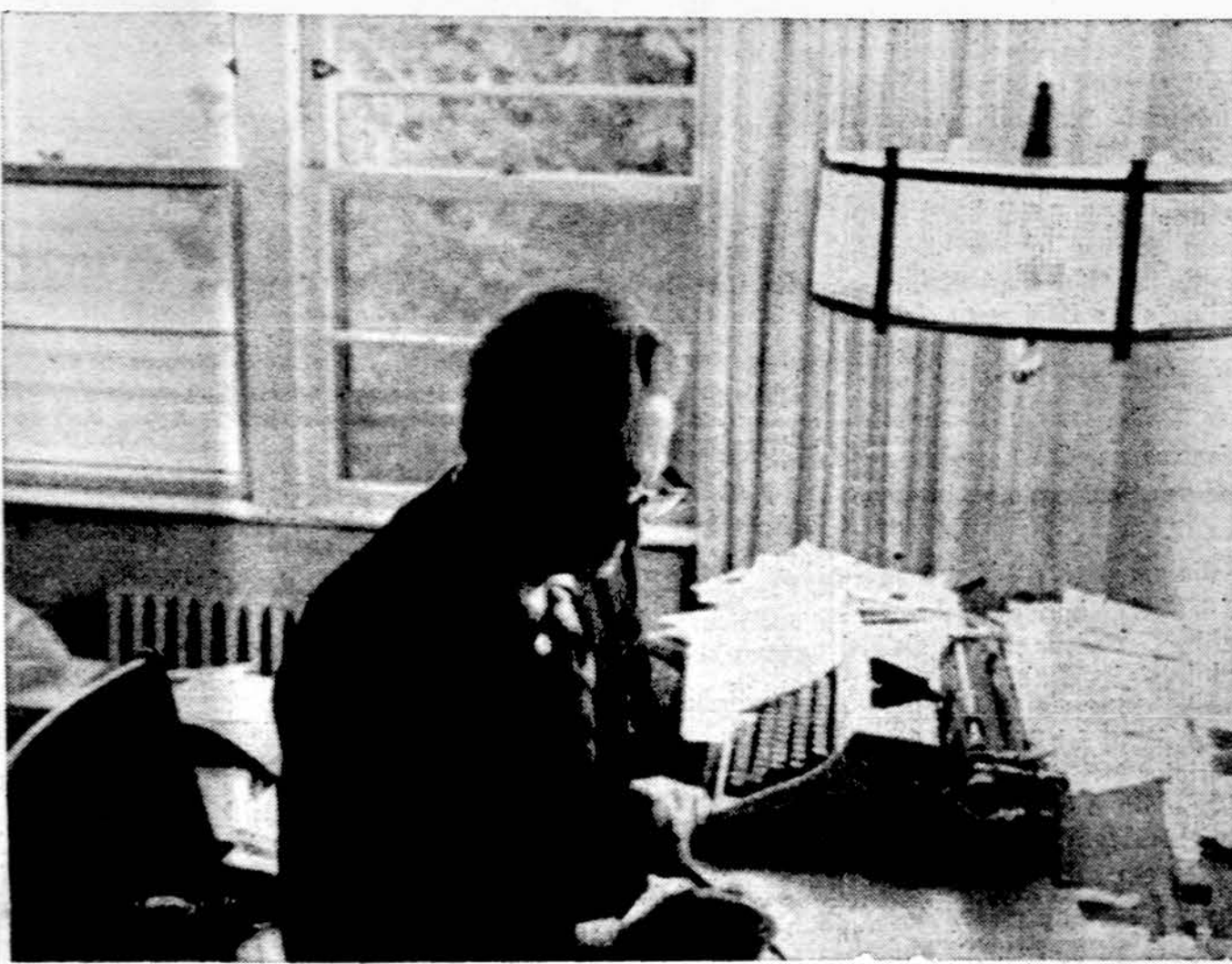
Pokalbis su „Naujųjų laikų Lietuvos istorijos“ autorium Pranu Čepėnu

Išėjusios lituanistika pastarųjų metų vėl gali pasidžiaugti ir pasididžiuoti stambiu leidiniu. Šį kartą papildytas Lietuvos istorijos mokslų aruodas. Tai pirmasis tomas didžiulio užmojo „Naujųjų laikų Lietuvos istorijos“. Tirtomio autorius — Pranas Čepėnas. Tik ką išėjusio pirmojo tomo leidėjas — Dr. K. Griniaus fondas. Pradėto leisti veikalo proga užkalbiname čia jo autorių Praną Čepėną, vieną iš pagrindinių Lietuvos Enciklopedijos redaktorių, pedagogą, istoriką, visuomenininką ir kultūrininką.

— Paprastam skaitytojui — istorijos mėgėjui turbūt vis yra maloniau skaityti apie savo tautos d'dinguosius laikotarpius, išsidriekusius nuo marių iki marių. Gal panašiai ir istorikams, kad apie triumfojančią D'žiąją Lietuvos Kunigaikštiją palyginti yra prirašyta kur kas daugiau, negu apie vėlesnius jos nykimo, laisvės netekimo ir lietuvių tautos gūdaus vargo šimtmečius. Kurios, Jūsų manymu, būtų priežastys pusiausvyros nebuvimo mūsų istorijos mokslo veikalo balanse?

— Visų pirma noriu padėkoti Jums, kaip „Draugo“ kultūrinio priedo redaktoriui, už dėmesį mano parašytajai „Naujųjų laikų Lietuvos istorijai“.

I Jūsų atsiųstus klausimus stengsiuos atsakyti glaustai, kad pokalbio per daug neišplėstume, nors kai kurie Jūsų pateikti klausimai yra įdomūs ir man, manau ir skaitytojams, o jų temomis būtų galima ir išsamiau pasisakyti

Prof. Pranas Čepėnas, „Naujųjų laikų Lietuvos istorijos“ autorius, savo darbo kambaryje prie rašomojo stalo.

Manau, kad kiekvienam istorijos mėgėjui, taigi ir istorikui, jau susipažinusiam su Lietuvos istorine praeimi, savaime kyla noras pažinti ir vėlesnįjį lietuvių tautos likimą po paskutiniojo Lietuvos-Lenkijos padalijimo, t. y. lietuvių tautos gyvenimą svetimiesiems valdant. Nors Lietuvos valstybė po paskutiniojo padalijimo buvo panaikinta, tačiau lietuvių tauta liko gyva ir jos istorinis gyvenimas vyko nepatraukiamai. Iš tikrųjų kiekvie-

nam lietuviui istorikui, kaip ir kiekvienam lietuviui, mūsų tautos visos praeities įvykiai ir gyvenimas yra įdomūs nepriklausomai nuo laikotarpio.

Kadangi istorijos mokslo, kaip ir kitų mokslo šakų, visuotiniai ir iš pagrindų pažinti yra sunku ir beveik neįmanoma, todėl ir istorikai pasirenka tyrinėti atskirus tautos istorijos laikotarpius arba tikro laikotarpio svarbesnius įvykius ar tik atskirus asmenis. Apie Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės istoriją tyrinėti atskirus jos laikotarpius arba tikro laikotarpio svarbesnius įvykius ar tik atskirus asmenis. Apie Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės istoriją tyrinėti atskirus jos laikotarpius arba tikro laikotarpio svarbesnius įvykius ar tik atskirus asmenis.

Tačiau istorikai, tyrinėjantieji ir rašantieji, kad ir apie tą patį mūsų tautos istorijos laikotarpį, pateikia nevienodas savo įvertinimų ar pažinimo išdavas: vieni jų iš to paties meto istorinių įvykių akcentuoja politinę tautos veiklą, kiti — kultūrinę, socialinę ar ūkinę. Istorikai dažnai net savo veikalo antraštėse pabrėžia, kad tai yra tam tikro amžiaus politinė istorija, kur bus mažiau dėmesio kreipiama į tautos kultūrinį, ūkinį ar socialinį gyvenimą ir panašiai.

Sutinku, kad, be kai kurių išimčių (monografių spaudos draudimo, baudžiavos panaikinimo, lietuvių tautos atgimimo, 1831 ir 1863 metų sukilimų klausimais ir kitokių) dauguma iki šiol išspausdintų didesniųjų istorinių veikalų yra skirti Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės istorijai. Net ir visuotinės Lietuvos istorijos iki šiol išspausdintuose veikuose (red. A. Sapokos, V. Sruogienės, angliu kalba red. A. Geručio ir kituose) pastebimai neišlaikoma proporcija — gilioji Lietuvos senovės aprašoma kaip gyva, kupina įvykių, karo žygių ir t. t., o naujesnieji ir naujausieji laikai, sakyčiau, paliečiami tik prabėgomis.

Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės valstybinio gyvenimo laikotarpis patraukė ne tik svetimus istorikus, bet ir savuosius — lietuvius. Apie Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės istoriją yra daug išspausdintų istorinės medžiagos ir lenku, ir rusų, ir vokiečių kalbomis, o taip pat to laikotarpio pirminiai istoriniai šaltiniai, be mažų išimčių, visi yra prieinami istorikams tyrinėtojams, todėl visai natūralu, kad Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės istorija ir svetimųjų ir mūsų istorikų buvo plačiai tyrinėjama ir aprašoma.

Daugiau kaip 120 metų (1795-1918) lietuvių tautai velkant svetimųjų jungą, nelietuviai istorikai nedaug ką galėjo apie tą laikotarpį parašyti, nes vieni jų laikė lietuvių tautos istorijos kūrėjais tik aukštuosius luomus, kurie tada Lietuvoje jau buvo daugiausia nutaute. Kiti svetimieji istorikai lietuvių tautos likimines kovas su rusų valdžia nesidomėjo, jos nestebėjo ar apie ją nežinojo, nes, jų manymu, po Lietuvos padalijimo, lietuvių tautos istorija visose jos aprašose jau pasibaigė. Ir tik XX a. pradžioje, ypač po 1905 m. revoliucijos, kai patys lietuvių pradėjo organizuoti dalyvauti viešajame politiniame ir kultūriniame gyvenime, tai sušalėjęs lietuvių tautos istorijos ateitimi vėl atgijo. Kadangi šis lietuvių tautos gyvenimo laikotarpis gana plačiai paliestas mokytojų, tai čia apie tai daugiau nekalbėsiu. Tačiau noriu priminti, kad mūsų mokslininkas M. Römeris, tada dar laikęs

rusų susidomėjo lietuvių tautos atgimimu ir 1908 m. išspausdino lenkų kalba vertingą veikalą „Liwa“ (Lietuva). M. Römerio veikalu pasinaudodamas ir dar savo žinias papildydamas informacijomis, gautomis iš tuometinių lietuvių veikėjų, rusų istorikas A. Pogodin, politikos ir mokslo žurnale „Russkaja Mysl“ (Rusų Mintis) 1909 m. išspausdino du platokus ir rimtus straipsnius — vieną „Apie lietuvių tautos atgimimą“ ir kitą — „Lietuvių klausimas dabartiniu metu“.

Lietuvos, kaip valstybės, išnykimas iš tuometinio politinio gyvenimo ir buvo svarbiausioji priežastis, kad to laikotarpio Lietuvos istorija mažai kas svetimųjų domėjosi, o savų išsimokslinusių istorikų mažai teturėjo.

— Ar kibote i XIX šimtmetį ir i jo su XX amž. sąvartą vien dėl to, kad užpildytumėt, lyginant su žiląja senove, šio laikotarpio veikalo trūkumą, ar pasirinkimą lėmė ir kiti bendriniai ir asmeniškieji motyvai?

— Asmeniškai mane iš pat jaunystės domino lietuvių kovos dėl savosios spaudos, dėl religinės laisvės ir dėl lietuvių politinių teisių. Naujųjų laikų lietuvių tautos istorija pradėjau domėtis ne dėl praktiškų sumetimų, kad būtų užpildyta mūsų visuotinėse istorijose atsiradusi spraga, bet dėl mūsų tautos laisvės kovų didelio poveikio i mane, nes ir man pačiam, besimokant Daugilio gimnazijos pirmosios klasės, asmeniškai teko kovoti dėl teisės mokytis religijos lietuvių, o ne lenkų kalba.

Lietuvių kovose dėl politinės laisvės, spaudos, savųjų mokyklų gimtąja kalba ir t. t. buvo daug heroizmo, pasiaukojimo, susiklausymo bei veiningumo. Lietuvių tauta, kovodama su Rusija, yra įrodžiusi didelį organizuotumą ir sumanumą, steigdama slapta lietuviškas mokyklas, slapta organizacijas, nuostabių knygnešių tinklą slapta spaudai platinti, kuriuo dabar jau ir svetimieji ne tik stebisi, bet ir vertina. Todėl aš manau, kad mums ir apie tokias heroiškas lietuvių tautos kovas verta žinoti ir jas tinkamai vertinti, nors tų kovų dalyviai ir vadovai dažnai buvo paprasti lietuviški kaimo žmonės.

Neiškenčiu čia nepamirėjęs vieno epizodo iš slaptyjų lietuviškų mokyklų gyvenimo. Kada Panevėžio kėlnas kun. J. Katelė, žinomas lietuvių liaudies švietėjas, rusų mokytojo buvo iškastas caro valdžios pareigūnams dėl slaptyjų mokyklų steigimo, tai tada buvo tardomas ne tik kun. J. Katelė, bet ir daugelis jo parapičių. Tačiau nė vienas jų neprasižijo apie kunigo J. Katelės slapta veiklą ir jo neįdėvė!

Šis mano Naujųjų laikų Lietuvos istorijos pirmajame tome aprašytas laikotarpis, atrodo, yra taip pat įdomus ir heroiškas, kaip ir didžiųjų Lietuvos kunigaikštijų kovos su kryžiuočiais ar su Maskva.

(Nukelta i 2 psl.)

Kertinė paraštė

Lietuvių literatūra ir sovietinė estetika

Visai neseniai išėjo stambi lietuvių prozos rinktinė angliu kalba „The Lithuanian Short Story: 50 Years“, Penkiasdešimt lietuvių novelės metų. Šioje Stepo Zobarsko suredaguotoje ir New Yorko Manyland Books leidyklos išleistoje knygoje telpa dvidešimt dešimt lietuvių autorių novelės ir apsakymai.

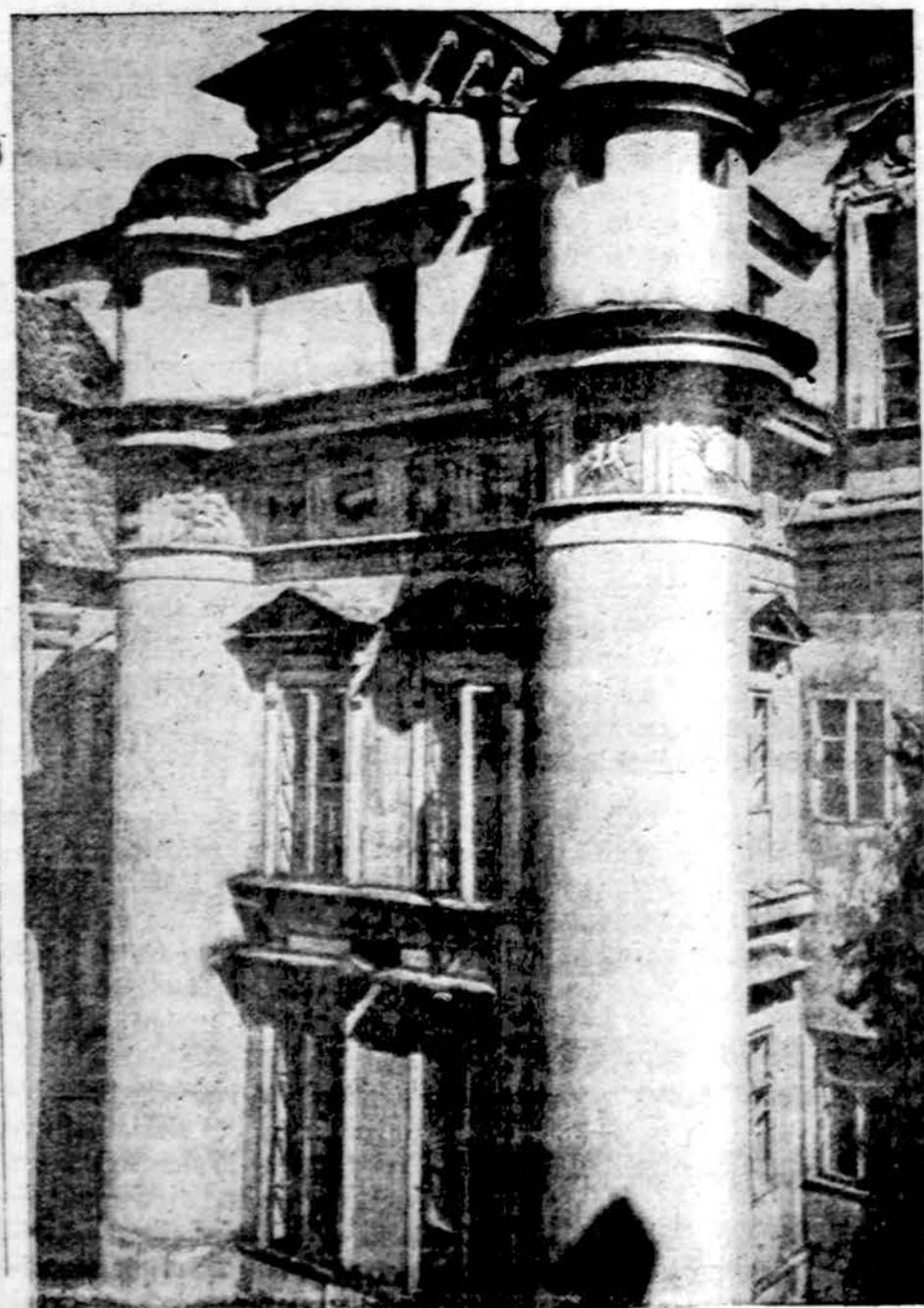
Savo įvade i šią antalogiją profesorius Algirdas Landsbergis atkreipia dėmesį i faktą, kad dauguma novelių buvo parašytos po didžiosios 1940-ųjų metų kryžkelės. „Tais metais“, rašo jis, „užbaigė Lietuvos nepriklausomybę ir buvo nutraukta 1918 metais prasidėjusi kultūrinė raida. Lietuvių tauta ir literatūra buvo įsiurbtos i totalitarinę viešpatiją, i Auschwitzo ir Gulago salyno vieta“.

„Nacių požūr's i literatūrą buvo įžūlai atviras, SS žurnale Das Schwarze Korps buvo tvirtinama, jog lietuvių kultūrai lemta išgaruoti, kaip vandens lašai, nukritusiam ant įkaitusio akmens. Sovietinė estetika sudėtingesnė. Komunistai literatūroje matė naudingą įrankį, kurį pirmiau reikėjo išvalyti nuo buržuazinių dūmų ir tada panaudoti buržuaziniams žmogeliukšiams paverst i tarybinius žmones. Tokia literatūros samprata apima ir Deržimordos požūrį ir utopinę viziją, pagal kurią žodį reikia kokybiškai pakeisti ir padaryti jį tinkamu naujai visuomenei. Kaip ir kituose Rytų Europos kraštuose, literatūra turėjo tapti naudinga gaminti tinkamus kūrinius ir taip sukurti naują mitologiją, kuri sutaptų su didžiojo vado ar partijos centro komiteto skelbiamais mitais. Lietuviai, kurių istorinė atmintis siekia toli i gilias, netrukus po utopinių plaukų katalais įžūrėjo gerai pažįstamus kultūrinio imperializmo bruožus. Kaip carai prieš šimtą metų priėmė kirilicą lietuvių kalbai, taip dabar komisarai bruka lietuvių literatūrai vpat'ngai rusų istorinę ir kultūrinę agoniją — išskėnijusią cenzūrą, ksenofobiją, ne-

pasitikėjimą estetiniu pradū, lenininį menų supolitininimą ir suvulgarinimą. Lietuvių literatūra, kurios raida, poreikiai ir vaizduotės pavidalai labai skiriasi nuo rusiškosios, šiandien turi išsiskirti svetimos ribose ir sirgti sveltinima liga“.

Pasak Landsbergio, visa tai patenkinama „svetąja“ socializmo realizmo formule. „Maksimas Gorkis kadais viltinai aptarė šį metodą, kaip sugebėjimą žvelgti i dabartį iš ateities taško; deja, atsitiko taip, kad ateities pavidalai ir poreikiai dabar nustato biurokratai, cenzoriai, grafomanai ir policininkai, o menininko vaizduotės bijojasi ir ją nepasitiki- ma“.

„Ar bereikia geresnio lietuvių literatūros gyvybingumo ir atsparumo įrodymo, kaip faktas, kad i ne tikta nepa'ūzo pačiame niūausame kultūrinio kolonializmo la kotaryje, bet ir išugdė ta- entingų rašytojų kartą. Kaip pasiekta šios pergalės — pralaimėjime? Atsakymas i tai gana sudėtingas. Trumpai tariant, Stalino mirtis ir o jos imperiją nušaube neramumai suteikė menininkams Lietuvoje ir kitur Rytų Europoje progą išplėsti galimybių ribas ir iš naujo pabrėžti meno poreikius. Prieštaravimai i dialektinė įtampa marksistinėje — leninist'neje estetikoje padėjo įvairumo siekiantiems rašytojams. Parankus buvo ir oficialus „humanistinio socializmo“ šūkis, kuriuo buvo galima teisinėti kai kuriuos mėginimus kurti autentišką literatūrą. Rusifikacija ir ideologinis suvienodinimas dažnai turėjo atvirkščių pasekmių, sutvirtindami nekomunistų ir kai kurių komunistų ryžtą išsaugoti tautinę kultūrą ir kurti gyvą literatūrą, o ne šablonų kopijas. Kai 1956 — 58 metais buvo iš dalies atleisti varžtai, lietuvių proza, kritiko Zalatoriaus žodžiais, pasuko tuo keliu, kuriuo eio visu šalių novelistai i romanistai. Pacinkdami šį kelią lietuvių rašytojai pradėd kad tie- nijusią cenzūrą, ksenofobiją, ne-

Vilniaus universiteto rūmų detalė — observatorija

(Atkelta i 2 psl.)

Ir artimoji praeitis verta istorijos tomų

(Atkelta iš 1 psl.)

O galutinai rašyti naujųjų laikų Lietuvos istoriją gal nulėmė ir tas faktas, kad, baigus darbą Lietuvos Enciklopedijoje, parengus ir suredagavus "Lietuvos Universitetą" ir K. Ališausko knygą "Kovos dėl Lietuvos laisvės", dr. K. Griniaus fondas pasiūlė man parašyti naujųjų laikų Lietuvos istoriją ir pažadėjo ją išspausdinti.

Malonu man čia paminėti, kad be dr. K. Griniaus fondo išspausdintos mano "Naujųjų laikų Lietuvos istorijos" pirmojo tomo ir Lietuvos katalikų mokslo akademija Romoje dabar jau baigia spausdinti a.a. Z. Ivinskio veikalą "Lietuvos istorija" pirmąjį tomą, apimančią Lietuvos istoriją nuo seniausių laikų ligi Vytauto Didžiojo mirties (1430). Lietuvos katalikų mokslo akademija žada išspausdinti ir kitus Z. Ivinskio "Lietuvos istorijos" tomus, o dr. K. Griniaus fondas — mano du tolimesnius tomus.

Tada gal ir pasibaigs nuolatinių nusiskundimų spaudoje, kad yra reikalinga visuotinė Lietuvos istorija. Čia tik galėčiau pareikšti pagėdymą, kad istorijų leidėjams sėkmingai išspausdintus veikalus greitai išplatinti ir tuo būdu atgauti lėšas, reikalingas tolimesnių istorijos tomų leidybai.

— Ar šių dienų okupuotoje Lietuvoje taip pat yra parašyti veikalai, liečiantys lietuvių tautos 19-ą šimtmetį, dvidešimto pradžią ir nepriklausomybės laikotarpį? Kurių autorių ir veikalų vardais čia būtų išsidėmėti? Ir kaip vertintumėt tokius, istorikų šios krypties pastangas?

— Okupuotoje Lietuvoje yra nemažas istorikų skaičius. Vieni jų dirba savo specialybe darba Mokslo akademijoje, Vilniaus universitete, kiti Pedagogikos institutuose bei kitose aukštosiose mokyklose, o dalis ir Komunistų partijos institute. Lietuvoje istorikai yra išspausdinę kolektyvinį trijų tomų visuotinės Lietuvos istorijos veikalą, kurį redagavo J. Žiugžda. Šis veikalas yra labai neobjektyvus, su dažniais istorinių faktų klaidomis. Jame naujųjų laikų Lietuvos istorijai taip pat nedaug vietos tepaskirta, o ir skirtoji tame veikalė vietelė naujesiems laikams yra užpildyta grynai propagandine medžiaga.

Tačiau ir ten Lietuvos istorikai yra išspausdinę neblogų studijų, ypač iš senesnių laikų, nes veikalus senųjų laikų temomis, atrodo, netipai žiniai cenzūruoja. Gal ir dėl to Lietuvos archeologai ten yra produktyviausi, o kitų laikotarpiu istorikams jau daugiau kiličių sudaroma. Be J. Žiugždos redaguoto visuotinės Lietuvos istorijos, ištisinio naujesiems laikams skirtos istorijos veikalų, mano žiniomis, okupuotoje Lietuvoje ligi šiol nėra išspausdinta.

Atgimimo ir Lietuvos nepriklausomybės kovų laikotarpis ištisai vėname veikalė okupuotoje Lietuvoje ir vienam autoriumi ar kolektyvui sunkoka būtų parašyti, nes kaip tą laikotarpį autoriai bejudintų, ar kaip cenzoriai bekorėtuotų, vis tiek tokiam veikalė turėtų atsispindėti rusų valdymo žiaurumai, visokeriopa priešpauža ir pastangos lietuvių tautą rusinti, persekioti bei ekonomikai ją išnaudoti. Toks veikalas savaime išryškintų paralelę dabartinė Sovietų Rusijos okupacija, o to Maskva nepageidauja.

Betgi ten yra išspausdinta gana vertingų monografių naujųjų laikų Lietuvos istorijos klausimais, nors ir jose Lietuvos istorikai negali išsiversti bei kai ku-

rių privalomų marksistinių dogmų istoriniams įvykiams aiškinti ir vertinti.

I Jūsų paklausimą, kurių istorikų pavardės būtų išsidėmėtos, čia neatsakysiu visai sąmoningai ir jų darbų nevertinsiu, nes tokius mano vertinimus kiti "valdiniai" istorikai gali tik piktam panaudoti prieš juos.

Bet galiu pasakyti, kad okupuotoje Lietuvoje dabar yra nepaprastai daug išpūstai rašoma ir spausdinama apie tariamus revoliucinius įvykius, o tiksliau sakant, apie bolševikų pogrindžio veiklą Lietuvoje, apie kolchozų organizavimą, apie statybas, apie komunistų partiją ir panašiai. Ypač daug buvo spausdinta ir rašoma apie 1918-1920 metus, kuriuos mes laikome kovų metais dėl Lietuvos nepriklausomybės, o tenyščiai "valdiniai" istorikai tam laikotarpiui nukalė specialų pavadinimą "Pirmoji socialinė revoliucija Lietuvoje". 1940 metų Sovietų Rusijos okupaciją jie vadina "Antrąja socialine revoliucija", o 1944 metų okupaciją — "Lietuvos išlaisvinimu". Nepriklausomos Lietuvos terminas iš viso vengiamas vartoti, o Lietuvos nepriklausomybės metų vadina "buržuazinio valdymo metu".

Čia gal vertėtų išskirti ir suminėti tik kai kuriuos Lietuvos istorikus, kuriuos reikia laikyti valdiniais istorikais, nes jie, stengdamiesi įsiteigti režimui, kiek beįmanydami, falsifikuoja Lietuvos istorinius įvykius, vartoja storžievę stilių, o Lietuvos nepriklausomybės kovų laikotarpį ir nepriklausomos Lietuvos gyvenimą vaizduoja juodžiausiomis spalvomis. Jų tarpe žymiausi yra J. Žiugžda, K. Navickas, R. Šarmaitis, A. Stražas, P. Štaras ir daug kitų.

— O kaip iševitoje? Ar be jų dar yra šiuo vėlyvojoje, ypač 19 šimtmečio laikotarpiu besidominčių? Kas čia būtų ypač išskirtina?

— Prieš atsakydamas tiesiogiai į Jūsų klausimą, noriu trumpai supažindinti skaitytojus, ką yra nuveikę mūsų istorikai nepriklausomoje Lietuvoje. Per trumpą nepriklausomybės metą jau turėjome būrį savo profesijai gerai pasiruošusių istorikų. Nors ne visi jie dirbo akademinių darbų, bet keletas tada dar jaunų istorikų tuo parengė labai reikalingą plačios apimties Lietuvos istoriją, kurią suredagavo A. Šapoka. Ne vienas iš Lietuvos jau parašė ir išspausdino stambius vertingus monografijos, o teisės istorikas A. Janulaitis išspausdino keletą knygų.

Be to, nemažas istorikų skaičius buvo angažuoti rašyti istorinius straipsnius ir pradėtąją leisti pirmąją "Lietuviškąją Enciklopediją", kurios iki okupacijos išleisiose dešimtyje tomų yra įteklta labai daug vertingos Lietuvos istorijos medžiagos, ypač prof. Ig. Jonyno parašytuose straipsniuose.

Dėl okupacijos dalis lietuvių istorikų pasitraukė į Vakarų. Deja, iševioje tik nedaugelis jų galėjo dirbti akademinių darbų. Ir iševioje mūsų istorikai buvo pakviesti bendradarbiauti "Lietuvių Enciklopedijoje", kurios 36 tomai žiaurumai, visokeriopa priešpauža ir pastangos lietuvių tautą rusinti, persekioti bei ekonomikai ją išnaudoti. Toks veikalas savaime išryškintų paralelę dabartinė Sovietų Rusijos okupacija, o to Maskva nepageidauja.

Igalinui iševioje išsimokslino nemažas būrys jaunų istorikų, kurie daugiausia jau dirba akademiniuose darbuose. Ne vienas jų irgi pa-

Trys kryžiai Vilnių dominuojančio kalno viršūnėje. Taip atrodo jie nepriklausomybės paskutiniuosius metus. Kaip katalikų Lietuvos ir Vilniaus religinis simbolis net ir caristinio Lietuvos pravoslavizmo metais jie išliko nepažeisti. Tik šiaurinėje bolševikinėje okupacijoje Trys kryžiai buvo barbariškiausiu būdu išsprogdinti.

rašė ir išspausdino istorinių veikalų bei straipsnių anglų kalba, bet lietuviškomis temomis ir dažniausiai naujųjų laikų Lietuvos istorijos klausimais.

Visuomenei dabar jau "senųjų" istorikų pavardės yra žinomos — Z. Ivinskis, A. Šapoka, V. Sruogienė, J. Jakštas, J. Puzinas ir daugelis kitų. O iš jaunųjų istorikų — R. Misiūnas, J. Slavenas, J. Krivickas, S. Giminis ir kiti.

Reik'a paminėti, kad be čia išsimokslinusių istorikų dar yra politinių ar socialinių mokslų specialistų — daktarų ir profesorų, kurie taip pat yra parašę straipsnių ir veikalų anglų kalba, bet lietuviškomis temomis, pvz. V. Vardys, B. Mačiūka, L. Sabaliauskas, T. Remeikis ir kiti. Žinau, kad ir Kanadoje yra gana daug istorijos mokslus baigusių lietuvių.

Iš vyresniųjų, be manęs, naujųjų laikų Lietuvos istoriją, ypač XIX a. daugiausia yra rašę istorikai V. Trumpa. O kuris iš jaunųjų istorikų daugiau domisi naujausiais Lietuvos istorijos laikais — negalėčiau pasakyti. Tik iš spaudos žinau, kad prof. J. Puzino suprojektuotos ir oficialiai paskelbtos leisti visuotinės Lietuvos istorijos ankstyvesnius tomus rašys "senieji" istorikai, XIX ir XX amžiaus Lietuvos istoriją rašys dr. Fainhaūzas, politinių mokslų daktaras T. Remeikis ir istorikas bei sociologas dr. B. Mačiūka.

Kai šis kolektyvinis Lietuvos istorijos veikalas bus išspausdintas, tai tik ji perskaitęs, galėčiau pasisakyti, kurių šių autorių būtų galima laikyti iškirtiniais.

— Jūsų užsimotas veikalas bus trijų tomų. Idomu, kiek jau yra pasistūmėta sekančių dviejų tomų parašyme ir jų išleidime?

— Išspausdinus pirmąjį tomą, dabar drąsiau galima kalbėti ir apie antrąjį Naujųjų laikų Lietuvos istorijos tomą, kuris apims laikotarpį nuo Pirmojo pasaulinio karo pradžios ligi 1920-1922 m.

Antrojo tomo rankraštis jau taisydas, papildomas, stilizuojamas ir perrašijamas — rengiamas spaudai. Kol nebus išspausdintas antrasis tomas, tai negalėsiu daug laiko skirti trečiajam tomui rašyti, nes, ir knyga spausdinant, dar yra daug atliktino darbo — korektūros, vardinis ir kiti techniški reikalai.

Tikiuos, kad ir antrąjį Naujųjų laikų Lietuvos istorijos tomą išleis dr. K. Griniaus fondas.

— Kažkur esu girdėjęs kalbant, kad istorikai, naudodami praeities svėrimo ir aiškinimo priemones, analoginių būdų gali išsiaiškinti, bene mažiausiai paklaidomis, istorinę ir ateities istorinę kryptį. Todėl ir norėsiu mūsų pokalbį užbaigti klausimu: kaip žiūrite į artimesnę ir tolimesnę lietuvių tautos ateitį visuose šių dienų neganduose?

— Į šį paskutinį klausimą būtų galima labai plačiai atsakyti ir praeities istorinių procesų remiantis įvairiausiais teorijomis kur, tačiau aš nenoriu čia mūsų pokalbį išplėsti. Be to, ateities prognozės dažniausiai skelb'a politikai, o tik vėliau istorikai juos iš naujo iškelia aiškinti ir tokias prognozes jau aiškina bei vertina laiko perspektyvoje.

Lietuvos ir lietuvių tautos ateitį politikas ar istorikas tikrai ne vienodai nusakytų, nes spelioti tautos ar valstybės ateitį, ypač naujausiais Lietuvos istorijos laikais — negalėčiau pasakyti. Tik iš spaudos žinau, kad prof. J. Puzino suprojektuotos ir oficialiai paskelbtos leisti visuotinės Lietuvos istorijos ankstyvesnius tomus rašys "senieji" istorikai, XIX ir XX amžiaus Lietuvos istoriją rašys dr. Fainhaūzas, politinių mokslų daktaras T. Remeikis ir istorikas bei sociologas dr. B. Mačiūka.

Dar galima priminti, kad Pirmojo pasaulinio karo metu mūsų kaimynų — lenkų, rusų ir vokiečių — dešiniųjų srovių politikai ne tik šypsojo, bet ir sarkastiškai pasijuokdavo iš mūsų veikėjų troškimų kurti nepriklausomą valstybę. Betgi siejant Lietuvos ateitį su kitų tautų ateitimi, galima sakyti, kad anuo metu buvo mažiau duomenų, k'ėti, kad lietuvių tauta iškovos laisvę ir viena ar kita forma atsteigs savo valstybę.

Dabar lietuvių tauta vėl politiškai Sovietų Rusijos pavergta, bet ji vis vien yra gyva ir kūrybinga, drauge su kitomis pavergtomis tautomis kovoja dėl laisvės, o istorijos faktai tvirtina, kad jo-kia despotija ar diktatūra nėra amžina.

Katalikų socialinės politikos pradininkas

100 metų nuo vysk. Kettelerio mirties

Ne vienu požūriu vyskupas Ketteleris gali būti lyginamas su vysk. Valančium. Jie abu buvo to paties XX-jo amžiaus vaikai, konsekruoti vyskupais tais pačiais 1850 m., stovėję arti plačių laudies masių, gliai įsiamoninę Katalikų Bažnyčios ir krikščioniškųjų principų reikšmę, sprendžiant neatidėliotinus gyvenamojo laiko visuomenės klausimus. Kaip atsakingi sielų ganytojai, jie jautė ne tik savo asmeninę atsakomybę, bet ją stengėsi pažadinti visuose tikinčiuosiuose, kuriems jie vadovauti buvo pašaukti.

Tiek Ketteleris, tiek Valančius buvo gliai ištikimi, kad krikščioniškasis tikėjimas yra galinga, visuomenę atnaujinančioji ir keičiančioji jėga, kuriai pasireikšti reikia atitinkamų sąlygų ir pastangų. Todėl jie buvo visų pirma veiklos ir poveikio žmones, nepaprastu veiklumu, jėga, kūrybingumu ir kovingumu įspaudę gilius pėdsakus istorijoje.

Panašūs savo asmenybės bruožais ir visuomeniniu poveikiu, šėdu vyskupai daug kuo ir skyrėsi, nes XIX-to amžiaus Lietuvos ir Vokietijos tautinio, valstybinio ir visuomeninio gyvenimo sąlygos buvo visiškai skirtingos. Skyrėsi jie ir savo socialine kilmė.

Vilhelmas Emanuelis Ketteleris gimė 1811 m. Münsteryje kilmingoje barono šeimoje. Namuose, vėliau jėzuitų, katalikiškai išauklėtas, pradžioje jis norėjo eiti savo tėvo, Prūsijos karaliaus valdininko, pėdomis. Baigė teisės mokslus, ėo vyriausybės referento pareigas. Tačiau netrukus Kettelerio gyvenime įvyko lemiamas posūkis. Bažnyčios ir valstybės santykiams įsitempus, valdžia suėmė Koelną arkivyskui. Nenorėdamas tokiai valdžiai tarnauti, Ketteleris pasitraukė iš tarnybos.

Būdamas 30 metų, jis apsisprendė tapti kunigu. Ir 1844 gavo kunigystės šventimus. Jauno, uelias kunigo, susirūpinusio Bažnyčios likimu pramoninio perversmo sukurstoje visuomenėje, dėmesį ypač patraukė iškilančios darbininkų klasės reikalai. Vargina išnaudojamų ir be teisų darbininkų ūkinė ir visuomeninė būklė jam atrodė, kaip klūstis jų sielų išganymui. Siekdamas tą klūtį pašalinti, Ketteleris pamokslais, kalbomis, raštais ir politine veikla stengėsi pažadinti savo laiko visuomenės socialinę sąžinę, kad būtų pagerintos darbininkų gyvenimo bei darbo sąlygos ir užtikrintos jų elementarios teisės. Jis puikiai suprato, jog tam nepakanka vien tik privačių, krikščioniškos artimo meilės įkvėptų, labdaros veiksmų, bet reikia apsaugoti darbininką valstybinių įstatymų priemonėmis. Jis skelbė mintį, jog tai, ko neįmanoma pasiekti tradiciniais ir pasenusiais labdarės būdais, turi būti įgyvendinta veikliomis katalikų socialinės politikos pastangomis.

Ketteleris skatino darbininkų profesinių draugijų steigimą, reikalavo uždrausti vaikų darbą, sumažinti darbo valandas ir normuoti darbo laiką, užtikrinti darbininkams reguliarias atostogas. Darbininkų klausimo sprendime jis matė naują galimybę socialinių krizių plėšimo visuomenę pertvarkyti krikščioniškais principais ir tuo būdu pašalinti naują kylančių pavojų tiek Bažnyčiai, tiek visuomenei. Savo pažūrus vysk. Ketteleris išdėstė veiklauso: "Darbininkų klausimas ir krikščionybė" ir "Darbininkų draugijos bei siekiai santykiuose su tikėjimu ir dorove". Savo teologinėmis ir socialinėmis idėjomis jis praskynė kelius katalikiškajai akcijai Vokietijoje ir prisidėjo prie darbo apsaugos įstatymų priėmimo Reichstage.

Teisingai įvertinęs valstybės reikšmę socialinių klausimų sprendime, tuo pačiu pasmerkęs liberalizmo ūkinės sistemos ne-teisėybę, Ketteleris atsispyrė ir kylančio socializmo pagundai, laiku įžvelgęs valstybiniame totalizme glūdinį pavojų. Savo priešų pravaržuojamas "raudonuoju vyskupu", jis, anaipol, neskelbė jokios "klasių kovos" ir nereikalavo viską pavesti valstybei. Priešingai, jis griežtai atmetė valstybės ir kapitalo kėsulius "konfiskuoti" žmogų. Kaip tik dėl to, būdamas parlamento atstovu ir priklausydamas vokiečių (Nukelta iš 5 psl.)

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKT. AUSU, NOSIES IR
GERKLES LIGOS
2358 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building). Tel. LU 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą

Tel. nenustatoma, skambinti 371-8001
DR. VL. BLAZYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Pirmad., antr., ketvirt.,
penktad. 8 iki 12 val. vakar.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso tel. WA 5-2670
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
VAL: pirm., antr., ketv. ir penkt.
1:00-5:00 val. popiet, treč. ir šešt.
tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineto pėrmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
VAL: pagal susitarimą: pirmad. ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt.
10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2839
DR. E. DECKYS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė — Nervų ir
Eidveidžių ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atstieptie skambinti: MI 2-0021.

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 5-5893
Specialybė Akčių ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 8-2220
DR. JANINA JAKSEVICIUS
JOEBA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.
nuo 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val.
vak. Šeštad. nuo 1 iki 3 val.

Ofs. PO 7-9000, Rez. GA 3-7277
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJA —
CHIRURGIJA
2114 No. Western Avenue
1602 No. Western Avenue
Tel. atsakoma 12 valandų
489-4441 — 561-4605

Ištaigos ir buto tel. 632-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 S. 49th South, Cicero
Kasdien 10-12 ir 4-7
Iškyrus treč. ir šėd.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 puslapio)

priklauso literatūros pasauliui, o ne s aurai sektai.

"Lietuvius rašytojas, kuris šiaandien atsisako prekiauti savo kūryba ir įsitikinimais, už tai turi brangiai mokėti. Uždraustų temų ir stilų sąrašas tebėra ilgas. Totalitarinis meno kontrolės aparatas nuo 1970 metų veikia beveik statinėse apimtims. Bet net ir dabartinėje padėtyje tebėra viltingas ženklų. Lietuvių literatūra nepalūžė sunkiausiais Stalino metais, tuo labiau ji nepalūžė šiaandien, kai partija nedrįsta pilnai atgaivinti senųjų metodų ir kai ji turi reikalo su dideliu būriu subrendusių menininkų, iš kurių tik keletas yra visiškai susikompromitavę".

Tel. ofiso ir buto: OLYmpic 2-415
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1448 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val vak.
Iškyrus trečadienius
Šeštadienis 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvių gydytojas)
3925 West 59th Street
VAL: pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 5-7
val vak. Treč. ir šeštad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDIKŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue.
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryt.
iki 1 val. popiet.
Ofiso tel. RE 7-1168; rezid. 239-2919

Ofs. HE 4-1818; Rez. PR 6-8801
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-oje ir Campbell Ave. kampani)
VAL: pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. 3 iki 7 v. p. p. Tik susitarus

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITE
7051 So. Washenaw. Tel. 778-6769
Pritaikomi akiniai pagal gydytojo
receptus.
Didelis akinių rėmų pasirinkimas
VAL: pirm., antr., penkt. 10-5:30
Ketv. 1-5 v. vak. Šešt. 10-4 v. p. p.
Trečadienis uždaryta.

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKT. LIGOS — CHIRURGIJA
Ofiso:
111 No. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
Tikrina akis. Pritaikoma akis. w
"Contact lenses"
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Val pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR
PROSTATO CHIRURGIJA
2636 W. 63rd Street
VAL antrad. nuo 1-4 popiet
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880, rezid. 448-5546

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 1255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4116
Residencijos tel. GR 4-0617
VAL: pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofiso ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PLYmouth 8-1223
Ofiso val: pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 2-4 val. ir 6-8 v. vak.
Šešt. 2-4 p. p. ir kitu laiku sutarimą

Ofiso tel. RE 1-2123, namo GI 4-6197
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
VAL: pirm., antrad., ketv. ir penktad.
3-5 ir 6-7 — tik anksčiau sutarimą

Tel. ofiso PR 6-4446
DR. F. G. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą
Ofiso tel. 586-5166; namo 636-4850

DR. PETRAS ŽLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Ave.
VAL pirm. antr. ketv. ir penkt. 2-7
Šeštadienis pagal susitarimą

I pokario gėlas atsigręžus

Debiutinis Petro Melniko romanas

Petras Melnikas, DEBESYS IR PROPERŠOS. Romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje 1977 metais. Spausdino "Draugo" spaustuvė, 4545 West 63rd St., Chicago, IL 60629. Viršelis Vytauto O. Virkau. Knyga 392 psl., kainą 6 dol., gaunama "Drauge."

Pokario metų pergyvenimai turbūt ilgai išliks rašytojų pastangų versme. Epocha buvo nuožmi, sklindina kaitos ir visokio praradimo. Išėjimai sunkiai kūrėsi naujame pasaulyje. Dažnas patyrė tiek, kiek joks kitas mirtingasis negalėjo patirti. Grūdinosi išvermė. Rambėjo dvasia. Žlugo iliuzijos.

Petro Melniko debiutinis romanas "Debesys ir properšos" kaip tik ir susietas su anų laikų patirtimi. Viršelį puošia prasmingas dail. V. O. Virkau piešinys — montažas: virš realaus vandenyno tyro mūsų abstraktus gyvenimas — kampotas kubas, linijos, debesys ir žvaigždės properšose.

Autorius pažįstame iš jo straipsnių, spausdinamų išeivijos spaudoje, parašytų su profesoriaus daugiasluksne rimtimi. Taip rašyti jis turi pagrindą, nes, jei patikimes knygos aplankas pateiktas gyvenimo duomenimis, Melnikas yra vunderkindas. "Gimė Kaune, Žaliakalny, 1932 m. lapkričio 3 d. Mokėsi Saulės ir Jablonskio pradžios mokyklose ir Jėzuitų bei X-tojų gimnazijose. V. Adamkavičiui padėjo redaguoti mokyklos laikraštėlį, mėgo rašyti noveles, poeziją ir dainuoti operetėse. 1942 m. pradėjo studijuoti V. D. universitete architektūroje...". Vadinasi, dešimties metų (1932 — 1942) vaikas pradėjo studijuoti architektūrą, prieš tai jau rašė noveles, poeziją ir dainavo operetėse. Tai bent! Aplankų informacijos visko pasitaiko. Reikia tik stebėtis.

Kad veiklas yra autobiografinio pobūdžio, įsitikiname, perskaitę išsiai. Pasirodo, fabula įvykis įvykin sutampa su tolimesniais aplanku sumestais Melniko gyvenimo bruožais. Prozininkas lengvai galėjo pasakojimą trečiuoju asmeniu paversti pirmuoju. Tuo būdu išėitų memuarai. Šis žanras nūdien yra patrauklesnis, negu išgalvota grožinė proza.

PR. VISVYDAS

Skaitytajai mėgsta rašytojų atvirumą.

Melniko romano herojus Leonas Rėva yra baigęs inžinerijos mokslus Italijoje, ten vedęs gražią Gražianą. Drauge su žmona keliauja greituoju traukiniu į Bremeno uostą. Gėrisi paskutiniomis Italijos ir Alpių vaizdais. Prisiminimuose ir apmąstymuose atsivėlinama su Europa. Po to New Yorke jaunavedžiai pergyvena pirmuosius sąlyčius su Amerika. Laikinais apsigyvena pas pasiturinčius sponsorius. Atseit, pradeda amerikini gyvenimą kaip daugelis ateivių su tam tikra neajukia ateities baimė ir viltimi prasimušti.

Leono sąsąsiai su darbdaviais ir prižiūrėtoais sudaro vieną siužeto liniją. Lygiagrečiai vingiuoja Gražianos nuotykių sąjūgų erotikos srityje. Kaip paprastai, graži moteris neišvengia ir nevengia įkyrių gerbėjų. Su melancholišku ramumu Gražiana flirtuoja anglų kalbos vakarinės pamokose. Vėliau, grįždama Andrea Doria laivu iš sentimentalios viešnagės Italijoje, įsimyli donžuanišką laivo karininką Mario. Nori skirtis su Leonu, žinoma, garbingai. Žmonos išdaigos dar sklidinai pripildo didžiulio Rėvos kančių taurę. Širdis sunegaluoja. Leonas atsiduria liginėje. Išlieka gyvas. Knygos pabaigoje, sveikdamas ir neščios Gražianos slaugomas, herojus mąsto apie neaiškias ateitis. Po visų manevrų "stebuklingu būdu" liko Gražiana (...), liko pati ir jo šeima nauja burna padidėjo.

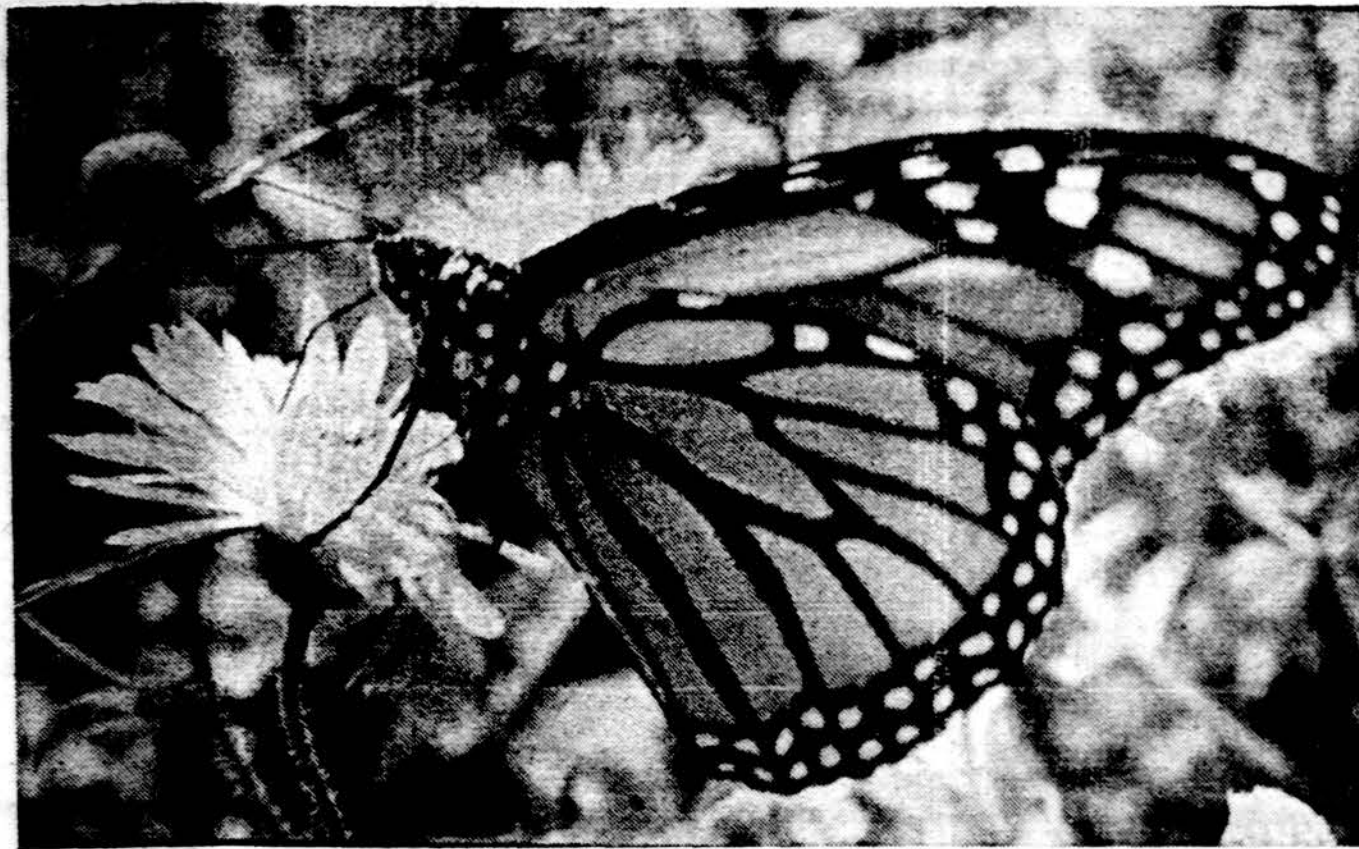
Pirmieji įsikūrimo metai Amerikoje ypač buvo slogūs tiems ateiviams, kurie vežėsi intelektą, kultūros išleptą dvasią ir tikėjosi tais efemerikais dalykais nustebinti amerikiečius. Gi pastarieji nekreipė dėmesio ir siūlė grubi fizinių darbų. Niekas naujokui sodinti į minkštasuolius neketino. Melnikas šį laikotarpį aprašo lyg iš nuskriausto intelektualo inžinieriaus Leono kartėliu. Nepagaili priekaištingos kritikos anuometiniam socialiniam neteisumui. Amerikos ekonominė sistema Leonui tebelieka mįslė:

"Kas yra Amerika? Kodėl kiekviena žemės pėda čia atrodo kitokia? Nors tiek daug dalykų yra ir panašių, kažkur matytų ir senoje Europoje regėtų. Juk pagrindiniai gyvenimo elementai yra visur tie patys: patarnauti žmogui — nuo gimimo iki mirties. Duoti jam pastogę, darbą, poilsį ir elementarius pasilinksminimus ir rakandus, kad ir kitų formų padarytus. Ir visa tai jis čia rado. Bet mįslė liko".

Kai kas prikiš autoriui publicistiškumą veikėjų samprotavimuose. Leono ir jo draugo Nerimo mintys iš tiesų dažnai primena spaudos straipsnį. Bet tai tik viena knygos pusė. Pasakojime pakankamai rašytojiškos intensijos savaip suprasti tikrovę. Optinis pastabumas padeda Melnikui išleisti į spalvingą, judrų tapybiškumą, kartais net slystelėti į natūralizmą. Leono nuotaikos, besigrumiant su absurdiška, dvasinį pradą neviliojančia buitimi, yra artimos Albert Camus laikysenai. Herojus tiki, kad vieną gražią dieną "turės ateiti žmogaus humanizacijos periodas".

Jei šaltiniai romano charakteriai (Nerimas, Bartkus, globėja Varesco ir kt.) yra blankūs, tai Leonui ir Gražianai veiksmo nestinga. Išėjusi padėtis juos suriškia su tam tikru dramatiškumu. Gražiana kenčia, išrauta iš jausmingos, mylimos Italijos. Leonas savo ruožtu pergyvena dvigubą žlugimą: gimtosios Lietuvos ir europietiškos kultūros. Jo švelni humanistinė samonė skaudžiai susiduria su aštria tikrove. Pasak Alain Robbe-Grillet, su ja mes, arsi tarpusavy besiginčiją meilę, kovojaime tol, kol viena diena viskas išsilyja nusikalstančia aistra. Atrodo, šiuo pagrindu ir vystosi Leono konfliktas su sarkastišku braižyklos vedėju Kruegeriu iki juodviejų automobilių susidūrimo.

Melniko proza žymiai pavėlesnė, aprašant intymius Gražianos santykius su gerbėjais. Autorius išsijaučia ir patrauklios moters charakterį, nevaržo jos prigimties abstrakčiais išvedžiojimais, sklandžiai rodo psichinius meilės vingius, pabrėždamas moters grožio pavojingumą. Čia lyg anuometiniam socialiniam neteisumui. Amerikos ekonominė sistema Leonui tebelieka mįslė:

Nuotrauka Vytauto Maželio

Ant planetų supasi drugiai

ALEKSANDRAS RADZIUS

SU SAULE NEGYVENSİ,

bet aš su saule gyvenu.
Mačiau, kaip gimė ji
ramiam padangiu vandeny,
lyg mano motina balta,
ji glostė žiedus lankoje.
Tada ji buvo
pabudimas.

Mačiau, sruveno ji
žaliu lazdynu lapeliu,

aštria volos briauna
ir tavo garbana.
Tada ji buvo
atradimas.

Nakties niagaros ošime
paskendo žaismo šypseną,
dabar ji — vaisiaus
mukritimas.

WALT DISNEY DANGUS

Kai nakties vėduoklė
pridengia padangę,

"Debesų ir properšų" služtinė medžiaga gerokai apdarker literatūrinį priemonių nevalyumas. Kad autorius rašo su rašytojišku vaizdingumu, neigti negalima. Jam pavyksta suburti eilę ir spalvingų sakinių, pavyzdžiui pradžioje — Italijos epizode. Bet ir čia girgžda pretenzija ir persistengimas. Aplamai pasakojimo reljefas nėra įtaigus. Priekštis — šlubuojanti kalba. Skaitytojas be vargo įsitikina, kad grožinis rašymas "Debesyse" nerieda gerai pateptais ratais.

Mūsų kalba, šiaip anapus, gerų rašytojų knygoje yra tapusi svarbia išraiškos priemone. Dažnai ne idejinis lygis, ne gėmė, bet žodžio grynumas bei sakinių lankstumas nulemia sėkmę. Gal taip ir turi būti. Juk žavi kalba ir lėkščiausia mintį apvelka išminties rūbais. Supranta-

ma, yra tokių poetiškų prozininkų, kurie, svaigindamiesi žodžiais, savo knygas paverčia kulinarijos putomis, o kai skaitytojai suserga, jie puola aiškintis, jog dėl to kalti ne rašytojo riebus patiekalai, bet neatsparūs skaitytojų skilviai.

Petrui Melnikui, atitrūkusiam nuo gimtojo žodžio aplinkos, rašyti grožinę prozą yra sunku. Tokia mūsų dalia. Reikia išlieti devynis prakaitus, kad būtų pasiekta šviežumas ir natūralus vaizdingumas. Kartais ir kantrybės pristinga. Teliaka tik su balzakiku ar glaudžio užeispyrimu nekreipti dėmesio į kalbos dvasios jautrumą ir rašyti tai, ką dvi tauriosios gyvenimo seserys — širdis ir vaizduotė — liepia.

Gal tik dėl to Melnikas, šiaip jautrus dvasinio prado teigėjas, jos".

per daug nesisilioja, kad jo romane asmeninių įvardžių (jis ir ji) perteklius ardo kalbos audinį. Pavyzdžiui, Florencijos aprašymas būtų įspūdingesnis, jei įvardžiai nesimėtytų kaip nuorūkos: "Ar jis nežinojo, kad joje buvo įskelti senų gatvių grindiniai? Kelis metus jis juos savo padais šlifavo. Primėtė jos gatvėse tūkstančius nuorūkų ir paliko savo pirštų nuospaudas jos universitetuose..." Gana vaizbūniškai žarstosi ir su veiksmožodžiu "buvo". Atrodo, kad autorius, kišdamas "buvo" kur reikia ir nereikia, nori paryškinti nostalgiją praeičiai. 26 puslapyje "buvo" pavartojo net 10 kartų. Kai kada tokiu būdu išsinašojama žodžių santalka: "Tai buvo suprantama — nebuvau kam. Buvo išsvengtos emocijos".

kai nadirun sminga
saulės spinduliai,
rangosi vijokliai
į zenito langą,
ant planetų supasi
drugiai.

ir ant ledo čiuožia
Grigo Ratų šviesos,
bėga be jokio kelio,
be takų.
Aš lampu naktim,
o mėnulio skydas
gina mano sapną
nuo dienos akių.

PASVAISTE

Saulės vėjas lekia
į žemės baltą skliautą
ir užmeta ant šiaurės
nakties ugninį šilką.
plasnojančių rausvų
nematomo flamingo
liepanojančiu sparnu.

SAULĖS DEMES

Tikiu, kad saulė buvo kitados
scholastinio tyrimo pilnaties.
Ji buvo tobulai balta
ir be dėmių.
Kodėl tu, Galileo Galilei,
Kodėl tu Kristoforo Schreineri,
į ją žiūrėjai pro stiklus?

Nuo tos dienos
Kas veidą saulės benupraus?
Kas mums atras
naujos
tyros šviesos
Kas mum
scholastų pilnatį
grąžins?

Tekste yra visokių nereikalingų žodžių. Būtent, sakiny "traukiny stovėjo ir nejudėdamas švokštė" aiškiai galėtų išsiversiti be "nejudėdamas". Juk stovintis traukinys nevažiuoja, reiškia, nejudą.

Grožinei knygai, be abejo, kenkia ne tik per dažnai pasitaikanti nevykusi sakinių sąranga, bet ir įkyrus svetimžodžių (barjerai, vegetacijos, traktavimai...), juo labiau gramatinės ir korektūros klaidos.

Aplanku rašoma, jog Petras Melnikas turi stalčiūje dar keletą romanų. Iki jų išleidimo dar daug laiko. Visą vertėtų gerai peržiūrėti ir patobulinti kalbą. Jei nepakaks devynių prakaitų, reikės išlieti dešimtą ir net vienuoliktą.

Greitkelis

VYTAUTAS VOLERTAS

Matui lyg vaidenosi, kad jis stovi į visas puses nubangavusioje, už akiračių toli nusidriekusi, ribų neturinčioje pelkėje. Nebuvo vilties išbristi, nes tie akiračiai, paėjus kelis žingsnius, keliais žingsniais atsitraukdavo. Nebuvo vilties nepažeisti, nes kojos, apsisivisusios purvu, įsiremdavo dugnau.

Taip neatrodė, taip iš tikrųjų buvo. Ar čia nerėpėjo šliužai, edalą medžiodami, apsidraibstę dumbliu, per dumblių apžibę? Jie ėjo ir klupo, suklupo raitėsi ir slinogė pilvint, traiskė silpnusiusius, murkdė skandino viską prisivinkusioje tyrėje, daugiausia ne keršto, ne pykčio, ne kovos užnuodyti, bet nuo instinkto apkvašė. Ar nesistiepię stuobriai, pažėmę lapų vainiku žali, bet aukščiau nudžiūvę, aptriušusiomis viršūnėmis, išpuvusiomis drevėmis? Tos kelios nulapojusios šakos, užkirsdomos žvilgsnius, dengė šių sausmedžių gėdą ir, iš dumblo žiūrint, juos darė pelkės pasididžiavimu. Ar čia, kupstų atsisiliję, nesisilėpė smulkūs gyvuliukai, susižeidę į aštrias atliūžas, nežymiai virš purvo kyšančias, lyg tyčiomis ten susmaigytas, kad nekaltus nekaltai nubastų? Savo valiai palikti, jie rangėsi iš skausmo, nega-

lėdami pasisiekti gerklės ir jos persiplėsti dantimis, kad baigtųsi begalinė kančia.

Vilnioji ir vilnioji į visas puses beribis raistas, ir taip neatrodė, taip iš tikrųjų buvo.

Neapykanta tuštumai Matus sieloje nesumažėdavo net rytais, kai po gero, niekieno nedrumsio poilsio graužtis lyg ir turėtų aptilti. Bet nerimas ėdė, gromuliavo jau ketletą dešimtmečių, ir, toms išsijusiomis seilėmis apveltas, jis nepajėgė net išsiesti.

— Nei žingsniai, nei mostai neturi tikalo, — galvojo, eidamas per duris, sveikas, tvirtas ir sotus, jau seniai nelytėtas vargas. — Kiekvienas judesys ir kvėptelėjimas yra beprasmiš. Blaškytis, painiotis, kad saulė matytų? Tvarka ji nepasiekiamas, dega, baises jėgos sprogdinama, tarsi šauktų, "aš esu". Biauirus gaivalas. Ir visa tarškanti gyvenimo mašina yra nepateisinama beprotybė, jokia logika nepagrįsta, biliardams metų sumarstyta komplikacija, vien kad suklysti ir judėti. "Aš esu ir vadinuosi Aš Esu!"

Suuožęs lauke atsiradusį žmogų, pasie-niu nubėgė nedidelis šunelis, prie namo mūro laubėdamasis.

— Kuriešis velniams įdiegta gyvuliui baimė? Vis tiek kada nors kampų tėkš pravažiuojas sunkvežimis, ir visas jovalas po taip rūpestingai saugojamą kailių sustingia. Kirmėlei, šuniui ir žmogui reikėtų tvirtos unijos kovai prieš beprotybę, apėmusią žvaigždynų painiavas ir atmatų duobes.

Sužlegęs raktais, Matus sėdo automobilin į juoko gatvę. Jo nesibaigianti nelaimė sekė nepasitraukdama. O saulė bėro žė-

mėn, net medžių lapus prasiskleidama ir baltomis šukėmis margindama jų šešėlius, tirpdydama ryto vėsa, kuriai jau neliko vietos pasislėpti. Džiaugsmu ūkavo padangė, nutaškta paukščių čirpėjimais, bet pro motoro ūžimą jis nieko negirdėjo. Tik matė šmėkščiojančius, aukštai elektros vielomis įveržtus stulpus, pasiryžusius tesėti, kas jiems buvo prievarta skirta. Šaligatviu nužirgta vilgokė mergina, kryžgatvi prailenkė dažytojų sunkvežimėlis su raudonu skuduru ant išsikišusių kopėčių, kad koks užsimiegojęs žioplis ant jų neužsivertų, numynė, kuprą išrietas, dviratinkas.

— Jokių krantų, jokių ribų, — tvinkėjo Matus galvoje. — Beprotybė liejasi visomis kryptimis ir ugdė neapykantą pasauliui. Aš esu, aš esu! Esu, kad nebūčiau.

Užvingy pristojo savo keleiviu. Pliauškindami knygy maišais, būriavosi mokyklų vaikai, nes čia, matyt, juos surinkdavo autobusas. Atvertam garaže kažkas keitė su biluškusia padangą, čerškino didžiuliu raktu ir, be abejonės, keikėsi, jei dar nebuvo pažvelgęs į kitoje gatvės pusėje įsirežusį medį. Ant jo didžiulėmis gilėmis viepėsi žiedai, velėjami vos juntamo vėjuko, ir nuo jų skambėjo apylinkė. Šis medis, kaip įsiūžus liepsna, tirpė rūstumą. Tik reikėjo matyti, nuvesti akimis, kurios dažnai lieka užmerkotos dieną ir naktį. Reikėjo suprasti jo kalbą, negirdimą, bet šaukiančią, lyg pranašo žodžius, dykumų smėlyje nusikendusius, ar vėjų lengvabūdiškai debėmis iškalintus.

— Jei nežinotum esmės, visuo tokio me-

džio žmogui užtektų. — nekantraudamas galvojo Matus. — Jį laikytum atsiųsta malone. Bet tai vien celluliozė, karbohidratai, H₂O. Kai viskas atsverta, stebuklai lieka ne stebuklais. Stovi daiktas, gal jau kirminių pagrauztas, ateis laikas, ir daiktas išnyks.

Atskubėjo Matus lauktas bendrakeleivis, ir automobilis vėl pajudėjo. Jie dar truputį pavigiavo apgyventomis vietovėmis, kur jau krebždėjo žmonės, tada pasiekė tarpmiškę, skystą ir nuobodžią, tik vėjalaužomis vietose pamargintą, pravažiavo didoką ūkį su siloso bokštais, vielių tvoromis apvedžiotas ganyklas ir, palypėję kalnelin, įsispraudė tvanan. Čia kvykė, švilpė ir zvimbė, žvilgsnius kapojo šmėkščiojimai, mirgėjimas ir sulažyti saulės atspindžiai.

Aišku, greitkelio srovė buvo sukurta beprotiškai paspartinti. Įpūtė žmogus viesulą, iškėlė jam sparnus, ir šėlsta taifūnas, viską nuo žemės siurbdamas, dulkes taškydamas, išpuviusi gomuriu saulę rydamas, baisiom violetinėm žarom dangų braukydamas, pačiam žmogui, viesulo pradžia, šaknis traukydamas. Įsuko karuselė, kad žėrėjimu ir gaudesiu gyvenimą primintų, ją savo džiaugsmui pastatė, o ji lekia vis greičiau ir greičiau, trenksmu bei žaibais drebinama okeanu, pasigavusi neša savo konstruktorių, kuris, išsprogdingas akis, žiaukčioja pažalia-ve, vemis, teršia save, teršia aplinką. Ne-kalta pradžia, bauginanti dabartis, nežinomas galas. Hoffnungslose Hoeile.

Greitkely srautėja metalas, apgaubęs už-gutius veidus. Įvairiausias. Jaunus ir senus,

(Niekas 4 pusl.)

Greitkelis

(Atkelta iš 3 psl.)

gus, beveik neįsivaizduojami jokių sąžinės priekabių.

Prie vairo kiurksio mieguista moteris, po akių vokais, rodo, griekis smėlis. Jei nepaūtu nuovargis, pagyvenusis vienuolės skruostais ristišys šypsny. Per naktį ji globojo suparalizuotą senį. Ir vakar, ir užvakar. Taip eis dar ilgai. Vaikai, kažkur toliau gyvena, tėvo atsisakė, o senis yra nekantrus, piktas, niurzgą.

— Ne apgaule, — sekdamas kelią ir nekreipdamas dėmesio į kaimyno plepumą, svarstė Matus. — Jaučiu šiuos mirazus, ir tai ne regėjimai, bet realybė, didžiulė klaida. Kažkas pradėjo darbą ir neužbaigė. Ar neturėjo kantrybės, ar nemokėjo? Kažkas apsiriko, ir mes kenčiame dėl šios kvailystės.

Siaučia kirbynė, ir, jei pritardamas, švilpauja jaunas studentas. Dar vieneri metai, ir jis negerai? Viskas tvarkoje. Nedaryčiau, jei nereikėtų, o kai kai... Atsargiau, atsargiau, Matus, automobilis juokų nemėgsta. Lėktuvinukas skrido žemai, oro duobė po duobės, sėdynė užpakalinė musė kaip lenta, skaudėjo. Atvažiavo klientas, manęs nebus. Per jį kasmet pardavodame dešimtimis tūkstančių vienetų, turį jo laukti, kalbėtis. Iš-

ba jo rankos, galvoje dunksi malūnsparniai. Tik sukčius prekybininkas neskuba, ramiai šypsodamasis, tik nesisieloja iš slaptos melužės lovos pakilęs išsigimęs kunigas. Jis Dievo nepažįsta, bet savo tarnybą nesiskundžia.

Zviegia naujai lakuotas ir surūdijęs metalas, apgaubęs žmones, kakšena motorai, neša veidus. Visi jie yra čia, visi. Garma, veržiasi srovė, greitis, tarsi platus kanalizacijos vamzdis, skelia pasaulį. Nors šio kanalo pakraščiais nuplaukia ir švaraus vandens siūlėliai, visur kitur kunkuliuoja pasidrumstę skystis, kuriuo veliasi biauorios atmatos, šliaužia nuosėdų gniužuliai. Pasitaiko ir nekalčiai čia įstrigusių vertybių, net ašarų lopelių, kraujo trykulių, sužvilga čiuurkšlės vargu palaiminto prakaito. Kanalizacijos vamzdis, viską slepiąs, viską priimąs, turinio nesirenka. Ir piunta gurgėjimas, ir niekas jo artumoje nenori būti, kad neužpiltų, nepaskandintų.

Plaukia ir Matus, o šalia jo rąžosi Mortonas. Akyse išauga kelią apžergusios užrašų lentos, pradžioje visai prie žemės prilipusios, vėliau jų kojos tįsta, lentos uždamos artėja, išsiskėtusios šmėkšteli virš galvų, ir jau pravažiūta, kur gal reikėjo sukti, kur gal niekas visai nesirūpina, kas vyksta čia, šioje vėlnio gysloje. Rįgso pervažiūti tiltai, kai kur pašaliais gūžiasi medžiai. Ramūs, kuklūs, amžinai kančiai pasmerkti, likimui

atsidavę, vargti įprate, tačiau vis krūpteli gastelėje, vis nusipurto, nes pragaras neprisijunko nei gyvų, nei mirusiųjų.

— Menkystė, nevalingia, — neįmista Matus. Visi langai uždaryti, aštrus triukšmas neįsipažįsta, tik švokščia automatinos vėsinimo sistema, tik ateina duslus garšalas ir sunkvežimio kiurksėjimas. Bet didžiausią nepatogumą sudaro Mortono gerkle. Ji burzgia, klekna, ir Matui atrodo, kad jis esąs visam amžiniui prie malūno sienos priakintas.

— Negalėjau vėluoti, ir ir... Matai, jis mums yra svarbus klientas, tokių mažai turime. Keleivinio lėktuvo vakar jau nebuvo, šiandien jokie nėra iki dešimtos ryto. Didelis nuotolis, jei būčiau negrįžęs. Pasam-džiaus specialų keturvietį, kelias šimtais daugiau, iškratė vidurius ir smegenis. Bet, Matau, nelek taip greitai, judėjimas didelis, užkliudysį ką nors.

— Negerai padarei.

— Gal negerai, gal gerai, įvairiai atsitinka gyvenime. Kas išaiškina neklysdamas, gerai ar negerai? Viskas tvarkoje. Nedaryčiau, jei nereikėtų, o kai kai... Atsargiau, atsargiau, Matus, automobilis juokų nemėgsta. Lėktuvinukas skrido žemai, oro duobė po duobės, sėdynė užpakalinė musė kaip lenta, skaudėjo. Atvažiavo klientas, manęs nebus. Per jį kasmet pardavodame dešimtimis tūkstančių vienetų, turį jo laukti, kalbėtis. Iš-

leidau sau golerių, ateis glėbys.

— Taisyklių neskaitei.

— Nerėk, galima ramiau susikalbėti, tu sakai, aš suprantu. O taisyklės tik šiaip sau, pavartyti, pamastyti. Kai su taisykle neiš-eina, geriau peržengti ir atsisoti už taisyklės. Reikia abi puses išmėginti. Žiūrėk, iš kur pelnas ateina, labai svarbu jo nepažiopsoti. Jei neatsiranda naudos, įstatymai yra blogi.

— Nukentėsi. Ši istorija lengvai nepaais, bet tvarkos jokia organizacija neišsilaikys.

— Vėl šauki. Kam garsiai aiškinti? Jei žmogus turi ausis, girdi. Karščiuojiesi, Toni Matus, karščiuojiesi. Gal nukentėsi, gal ne, kodėl rūpintis, kai nežina, kaip iš tikrųjų bus? O jei nukentėsi... Gailėtis nėra patus darbas, jame galima greitai įprasti. Ir dar neaišku, ar gailėtis teks, kad taisyklės nepastebėjau.

— Lėktuve vieta buvo rezervuota. Kažkas įvyko, Morton. Tiesiai sakyk, kodėl pavėlavai, negudrauk.

— Atsitinka, Toni, tiek nuotykių pasaulio. Rašytum, žymtum, ir vis tiek liktu užmiršti.

— Vakara dieną atsimeni. Laiką pražio-sojai?

— Ar aš, Toni matus, žioplų? Pasakysiu, jei nori, bet tau iš to jokios naudos nebus. Su mergina užtrikau.

— Aš noriu teisybės.

— Tokia yra teisybė.

— Biau ru yra klausytis!

— Nesupranti, Toni. Psalmėse sako, "Tu davei linksmybių mano širdį didesnių, kaip turime apskiai kviečių ir vyno". Pas mus daug yra kviečių, ir vynos pigus. Turi būti smagu, jei linksmybių kaip vyno...

— Žmoną turi, ištvirkėli.

— Yra žmona. Gera, nei skundžiasi, nei pyksta. Reikia saugoti patelės sveikatą. Jei kas atsiranda, kam žmoną varginti? Geriems turime būti gerais.

— Taip gyvuliškai elgiasi tik moralės faktyrai. Šlykštus tavo gyvenimas.

— Kiekvieno gyvenimas kaip šaukštas sriubos. Gali išpilti ir gali nuryti, nieko daugiau. Nei vienaip gerai, nei kitaip blogai, kam bausti laistantį ar valgantį? Ir kokie iš jų faktyrai? Taip nori daryti, taip daro.

— Ar panašiai ir tėvai galvojo, nepaisydami jokių rėmų?

— Gal panašiai, gal ne, trūksta man žinių, kaip jie galvojo.

— Tau visko trūksta, nieko nepaisai. Doros šeimos nėra palaidos kaimenės, vaikai iš ten atsineša principus.

— Kaimenė ar nieko, ar visai tuščia vieta, skirtumas menkas. Kai nesupranti, kas įvyko, lengva tau kalbėti.

— Ivyksta, pasitaiko... Vis tau ir tau.

— Ivyko. Taip keistai įvyko, kad nebuvo tėvų.

Nauji leidiniai

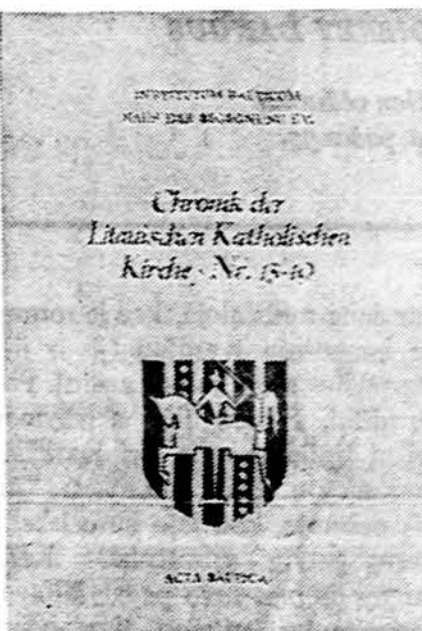
• **CHRONIK DER LITAU-
ISCHEN KATHOLISCHEN
KIRCHE**, Nr. 15, 16, 17, 18 und
19. Acta Baltica — 1977 Koenig-
stein im Taunus. Herausgeber:
Institutum Balticum im Haus der
Begegnung Koenigstein e. V.,
Koenigstein im Taunus. Vertre-
tungsbevollmächtigter: Dr. Andrius
Namson. Verlag: Selbstverlag des
Herausgebers. Nachdruck ist nur
mit Genehmigung des Institutum
Balticum gestattet. Her-
stellung: Pallottinerdruck, Lim-
burg, Lahn I, W. Germany.

"Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Kronikos" numeris po numerio
pogrindioje išėjimas jau yra tapęs
ne vien, jei taip galima sakyti,
lietuvių tautos vidaus reikalu,
bet ir platu pasaulinį dėmesį at-
kreipiančiu faktu. Okupanto
praktikuojamas dvasinis bei reli-
ginis lietuvių tautos genocidas,
uždokumentuotas "Kronikos"
puslapiuose, yra pasaulinės apim-
ties liudijimas laisvės kovoje prieš
vergiją. Todėl be galo yra reikš-
mingas "Kronikos" pasirodymas
didžiosiomis pasaulio kalbomis.

Štai turime visą pluoštą "Kro-
nikos" numerių, išverstų į išlei-
tų vokiečių kalbą. Institutum
Balticum atliko didelį darbą, "Kro-
nikos" išversdamas ir išleidamas.
Pirmoje čia minimoje kny-
goje, kaip matome, sutilpo 5 "Kro-
nikos" numeriai. Leidinys dides-
nio formato, labai gerame popie-
riuje, švari spauda, estetiškas pus-
lapių sutvarkymas bei šifro
parinkimas. Knyga 188 psl.

• **CHRONIK DER LITAU-
ISCHEN KATHOLISCHEN KIR-
CHE**, Nr. 20, 21, 22, 23 und 24.
Acta Baltica — 1977 Koenig-
stein im Taunus. Herausgeber:
Institutum Balticum im Haus der
Begegnung Koenigstein e. V.,
Koenigstein im Taunus. Vertre-
tungsbevollmächtigter: Dr. Andrius
Namson. Verlag: Selbstverlag
des Herausgebers. Nachdruck ist
nur mit Genehmigung des Institutum
Balticum gestattet. Her-
stellung: Pallottinerdruck, Lim-
burg, Lahn I, W. Germany.

Tai antrasis vėl penkių "Lietu-
vos Katalikų Bažnyčios Kroni-
kos" numerių tomas vokiečių
kalba. Leidinio apimtis 242 psl.
Abu čia suminėti dešimties "Kro-
nikos" numerių tomai vokiečių
kalba yra dar iliustruoti šiandie-
ninėmis Vilniaus ir Vilniaus šven-
tųjų nuotraukomis. Tik apgai-
lėtina, kad parašius po nuo-
traukomis yra įsivėlę kiti kiti

netikslumų bei aiškių paklai-
dų. Ir vieno ir kito "Kronikų"
tomo kaina nepažymėta. Tačiau
jas, kaip ir vokiečių kalba lei-
džiamą žurnalą "Acta Baltica",
galima užsisakyti tokiu adresu:
Institutum Balticum, Bischof —
Kaller — Strasse 3 6240 Koenig-
stein im Taunus, W. Germany.
Sąskaita bus prisiunčiama vėliau
drauge su užsakymais leidiniams.

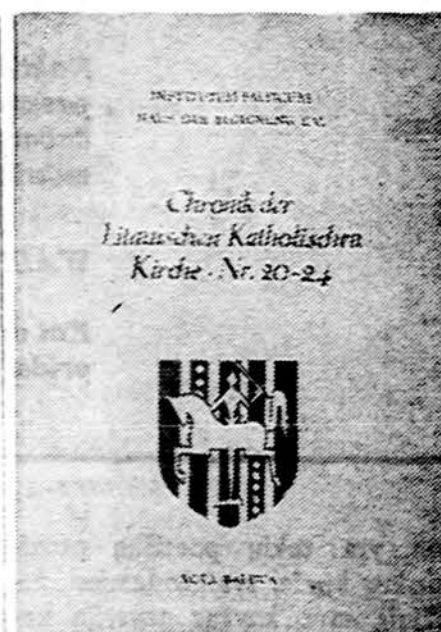
• **LAISVĖ**, 1977 m. Nr. 70
(107). Tris kartus į metus išei-
nanti žurnalą leidžia Lietuvių
Fronto Bičiuliai. Šį numerį redag-
avo Vytautas Vaitiekūnas. Re-

Aif. Dargis

Kompozicija (1977)

Dailininko darbų paroda Kultūros židinyje, New York, rugpjūtis spalio
mėn. 15-16 d.

dakcijos adresas: 341 Highland
Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.
Administracijos adresas 7034
Hartcrest Drive, Rancho Palos
Verdes, CA 90274. Metinė prenu-
merata JAV ir Kanadoje — 7
dol., kitur — 5 dol.

Vincas Bartusevičius šiandie-
nių svarstymų straipsnyje "In-
tektualiai, dešinė ir kairė" lūks-
tena temą ne vien lietuviškųjų,
bet taipgi europinių ir globali-
nių problemų plotmėje. Vytau-
tas Vaitiekūnas spausdina pla-
tesnės informacijos išvalgesni
rašta "Kas nauja naujoji Sovietų
konstitucija". Rezistencijos isto-
riją geru žiupsniu faktų papildo
Stasys Zymantas, rašydamas
apie susitikimus su Pranu Pada-
niu. Idėjų ir darbų apžvalgą nuo-
se puslapiuose užgriebiamos šios
temos: Lietuvos laisvinimo per-

spektyvos; Politinių studijų sa-
vaigalis Los Angeles; Euroko-
munizmas; Moralinės maišties
temos; prisimenami mirusieji
— dr. Domas Jasaitis, gen. Ka-
zys Musteikis, Pranas Vainaus-
kas; numeris užsklendamas var-
dų ir įvykių smulkesniaja kro-
nika.

• **Jurgis Gliuda, TEISMAS
BIRŽELI**. Tikrovinė novelė. Iš-
leido "Lietuvių Dienos" Los An-
geles 1977 m. Leidinys iliustruo-
tas, 36 psl., kaina 2 dol., gauna-
mas ir "Drauge".

Romano ar novelės formoj api-
pavidalinti istorinius netolimos
mūsų istorijos net ir gyvosios da-
barties faktus rašytojas Jurgis
Gliuda mėgo ir mėgsta. Užten-
ka tik prisiminti jo šio pobūdžio
romanus "Agonija" ir "Sunkiau-
siu keliu". Dabar štai vėl i-
skaudžiąja dabartį atremta nove-
lė "Teismas biržely". Anot auto-
riaus: "Žiauri tikrovė gaivališ-
kai sukūrė novelinį siužetą, ku-
ris panaudotas "Teismas birže-
ly" noveli. Tai pagarbi mano
pastanga parodyti mūsų kanki-
nės tautos perlus novelės rėmuo-
se".

S'aip jau teismų protokolai,
kaip dokumentinė medžiaga, ga-
li atrodyti įdomūs tik teisininkui.
Tačiau Jurgis Gliuda yra ir
teisininkas ir rašytojas. O šių
dviejų profesijų palaiminga sim-
biozė tam tikrais atvejais gali bū-
ti labai pravarti ir naudinga. Aki-
vaizdžiai tai matome ir šioje, te-
gu ir nedidelės apimties, bet la-
bai intriguojančiai parašytoje no-
velėje. Tekstas puslapiuose dar
pailiustruotas novelės herojės
Danguolės Sadūnaitės nuotrau-
komis. Tekstu ir nuotraukomis
pagerbiant šią lietuvių tautos dra-
sią kankinę, manytume, kad
knygelės pirmuosiuose pusla-
piuose knygties mecenato prel.
J. Kučingio ir autoriaus nuotrau-
kų visai nereikėjo prislieti.

• **AKIRACIJAI**, 1977 m. rug-
sėjo mėn. Nr. 8. Atviro žodžio
mėnraštis. Leidžia Viewpoint
Press, Inc., 6821 S. Maplewood
Ave., Chicago, Ill. 60629. Reda-
guoja: D. Bielskus, K. Drunga, L.
Mockūnas, Z. Rekašius, dr. T.
Remeikis, dr. E. Vaišnienė, H.
Žemelis. Metinė 10 numerių pre-
numerata 8 dol., atskiro nume-
rio kaina 1 dol.

Šio numerio puslapiuose: Sovi-
nistinės nuotaikos Rusijoje —
praitytje ir dabar (Istorinis žvilgs-
nis į rusų opozicijos tikslus ir
programas); Valstybinės ideolo-
gijos poetas Albinas Zukauskas;
Pokalbis su žymiuoju rusų disi-
dentu Andriejumi Amaliku;
Sulptorius Vladas Vildūnas;
Lietuvos spaudos apžvalga; Fe-

likso Jucevičiaus ir Mykolo Drun-
gos polemika filosofiniais klau-
simais; Laiškai; Atgarsiai.

• **Kun. Vytautas Piktūna,
PAMOKSLAI**. Išleido Amerikos
Lietuvių Romos Katalikų Kunigų
Vienybė. Spausdino N. Pr. Sv.
Marijos seserys, Putnam, Connec-
ticut. Leidinys 44psl., kaina ne-
pažymėta.

Leidinyje yra pamokslai skirti
šioms šventėms: Kalėdoms, Nau-
jienoms, Trims Karaliams,

Velykoms, Septynioms, Sekminėms,
Švč. Trejybės šventei, Kristaus
Kūno ir Kraujo šventei, Zolinei,
Kristaus Valdovo šventei, Nekai-
to Prasidėjimo šventei, Motinos
dienai ir atgailos dienai, Baisia-
jam birželiui, Tautos šventei
(rugsėjo 8 d.) Lietuvos kariuome-
nės šventei.

• **BRIDGES**, Vol. No. 5. Li-
thuanian American Newsletter,
published monthly by the Lithu-
anian American Community of O. Box 9061, Boston, MA, 02114.

Another good reason to come under our wing.

We help your money
put on more weight.

YOUR MONEY IS DIFFERENT THAN YOU. The more weight it puts on the better. The fatter it gets the healthier it is. But it doesn't get that way all by itself. You have to plan ahead to make it grow. And that's where we can help — with our higher-than-bank interest rates.

LOOK WHAT IT CAN DO!	
7%	8.17%
7 1/2%	7.90%
6%	7.08%
6 1/2%	6.81%
5%	5.39%

interest you want to earn and which Standard Federal account is right for you. **WATCH YOUR MONEY FATTEN UP.** Once you've opened a passbook savings or certificate account at Standard Federal, just sit back and watch your money grow. We give your money the interest it needs to really put on weight. The interest you can count on to make your financial picture brighter and more secure. **START RIGHT NOW.** Stop by the Standard Federal office nearest you and open an account that gives you higher-than-bank interest rates and "fat money." It's the easiest way to make thin money put on weight in a hurry.

STANDARD FEDERAL SAVINGS

HOME OFFICE

4192 Archer Avenue (at Sacramento)

Chicago, Illinois 60632, Phone 847-1140

6141 Archer Avenue (at Austin)

Chicago, Illinois 60638, Phone 767-5200

2855 West 47th Street (at Rockwell)

Chicago, Illinois 60632, Phone 523-1083

301 West Galena Boulevard

Aurora, Illinois 60007, Phone 882-1140

21 Boulder Hill Pass
Boulder Hill, Illinois 60538, Phone 897-1166

5100 Forest Avenue
Downers Grove, Illinois 60515, Phone 963-1140

94th and Roberts Road
Hickory Hills, Illinois 60457, Phone 598-5050

Hill Creek Shopping Center
Hickory Hills, Illinois 60457, Phone 598-1977

23 North Main Street
Lombard, Illinois 60148, Phone 627-1140

Kultūrinė kronika

Mūsų dailininkų draugija ir nauja jų paroda

Jau sueina 6 metai, kai yra išsteigusi ir Chicagoje sėkmingai veikia Lietuvių dailininkų draugija. Per tą laiką ši mūsų moterų dailininkų grupė ypač gerai yra užsirekomendavusi amerikiečių tarpe. Yra surengtos parodos šiose vietose: Vanderpoel Gallery, Čiurlionio galerijoje, Barakat College, Balzako muziejui, Beverly Art Center, Hyde Park Art Center, Gary Art League ir University Club of Chicago.

„Profesionali, vaizdinga... geriausia paroda, matyta šiais metais“ — „Lietuvių dailininkų draugijos paroda visada yra aukštos kokybės įvykis“, taip rašė The Post Tribune ir The Hyde Park Herald laikraščių meno kritikai.

Draugiją sudaro įvairaus amžiaus dailininkės, vienos mokslus baigusios dar Lietuvoje, kitos Amerikoje, kai kurios dar tik studentės. Taip pat savo kūrybą jos apima skirtingas meno kryptis nuo realizmo, abstrakto, simbolikos iki paskutinių meno krypčių. Technikos įvairumo taip pat apstul: tapyba, grafika, emaliai, keramika, tekstilė, minkštoji skulptūra, fotografija. Narės sa-

vo darbu reiškiasi ne tik grupinėse parodose, bet dažnai turi asmeniškas parodas įvairiose galerijose ir miestuose.

Šiais metais Lietuvių dailininkų draugija buvo vėl pakviesta surengti parodą The University Club of Chicago. Paroda vyks visą spalio mėnesį. Šioje parodoje dalyvaus 20 dailininkių: Vanda Alekšienė, Regina Jautokaitė, Aleksandra Bodner, Giedrė Žumbakienė, Marija Gaizutienė, Irena Šimkienė, Marija Strasevičiūtė, Vilija E. Vaitė, Janina Marks, Eleonora Maršilionienė, Zita Sočiukienė, Vida Stankuvienė, Henrieta Vepšienė, Jadvyga Paukštienė, Magdalena Stankuvienė, Marija Ambrozaitienė, Vanda Balukienė, Sesuo Mercedes, Ada Sutkuvienė, Audrė Ambrozaitytė.

Visuomenė yra kviečiama apsilankyti šią parodą. Viešas parodos atidarymas ir priėmimas su šampanu įvyks spalio 6 d. (ketvirtadienį) nuo 5 val. iki 7 val. vakare. Galerijos adresas: 76 E. Monroe St., Chicago, Ill. „La Galerie“, 12-tas aukštas.

Zita Sočiukienė

Įėjimas į galeriją — Avenue of Americas-6th Ave. Nuotr. V. Maželis. Nuotrauka Vytauto Maželio

Katalikų socialinės politikos pradininkas

(Atkelta iš 2 pusl.)

katalikų Centro partijai, jis atkakliai gynė Bažnyčios laisvę, jos teisinę ir kultūrinę autonomiją, krikščioniškųjų mokyklų teises. Protestuodamas prieš kylantį „Kulturkampfą“, net pasitraukė iš parlamento.

Tarp dviejų priešingų ir nesutaikomų XIX-jo amžiaus socialinių sistemų — liberalizmo ir socializmo — vysk. Ketteleris savo

čio“ tradicija. Visada galima tikėtis ko nors aukšto lygio ir ko nors naujo. Atrodo, kad šiuo atveju gali būti lygiai ir vieno ir kito. Koncertas įvyks šį sekmadienį (spalio 2 d.) 3 val. popietį Jaunimo centro didžiojoje salėje. Programoje smalsumą kelianti naujiena bus jaunas pianistas Vytautas Puškorius iš Clevelando. Jis atliks Scarlatti, Čiurlionio, Beethoveno, Schuberto ir Chopino kūrinius. Baletui skirtoje programos dalyje dalyvaus Violeta Karosaitė, Jaunutis Puodžiūnas ir jo baletų studija. Čia bus atlikta: ištrauka iš Orfo „Carmina burana“, Sagitarius (panaudojant Dariaus Milhaud muziką), Pasmerktais angelais (panaudojant Bella Bartoko muziką) ir ištrauka iš Bizet operos „Carmen“.

DR. MARIJA GIMBUTIENĖ VADOVAUJA ARCHEOLOGIJOS KONFERENCIJAI

„The Archaeological Institute of America“, bendradarbiaudamas su Bulgarijos valdžia, Metropolitan Dailės muziejuje, New Yorke, š. m. rugsėjo mėn. 29 — 30 d. surengė tarptautinio pobūdžio mokslinę konferenciją, lietuvių kalba be galo turtingą Bulgarijos archeologiją. Mums įdomu šia ypač tai, kad šiai tarptautinei mokslo konferencijai pirmininkavo dr. Marija Gimbutienė, žymi lietuvių archeologė, profesoraujanti Kalifornijos universitete (UCLA), Los Angeles.

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir Taisyimas
2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

L. K. RELIGINĖS ŠALPOS RĖMĖJŲ SĄJUNGA

telkia lėšas persekiojamai Bažnyčiai Lietuvoje remti ir leidžia

„LKB KRONIKOS“ knygas.

Jau išleista 3 tomų Kronikų lietuvių kalba, o 1978 m. bus išleistas ketvirtas tomas.

Lojolos Universiteto vardu šiemet išleidžiamas „LKB Kronikos“ pirmas tomas ispanų ir pirmas tomas anglų kalbomis, kurie bus plačiai paskleisti tų kalbų kraštuose. 1978 m. bus leidžiamas antras ir trečiasis tomas.

Jų išleidimui reikalinga didelių piniginių išteklių.

Mieči lietuviai! Skaitykite „LKB Kronikos“ knygas ir savo aukoms remkite jų išleidimą. Atlikime savo pareigą persekiojamai Bažnyčiai ir pavergtai Tautai.

Aukotojams išduodami kvitai ir jų aukos atleidžiamos nuo federalinių mokesčių. Aukojusiųjų ne mažiau kaip 100 dol. pavidės bus įrašomos leidžiamose knygose.

Aukos siųsti: L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų Sąjunga, 6825 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

Kur veikia šios organizacijos skyriai, aukas galima įteikti jų valdyboms.

LKB Rėmėjų Sąjungos Valdyba

Siunčiu „LKB Kronikos“ knygoms leisti \$ _____
Aukojų persekiojamai Bažnyčiai Lietuvoje remti \$ _____
Vardas, pavardė _____
Adresas _____

VAKARONIŲ SEZONAS PRASIDĖJO

Penktadienį kultūrinės vakaronės Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje, jau yra tapusios šios lietuvių kolonijos gyvastinga tradicija. Tai vieta ir laikas, kur po savaitės darbo galima vakarą praleisti kavinėje, girkšnojant kavą ar vyną, kalbant su bičiuliais bei pažįstamais, o drauge išgirstant ar pamatant ir kultūrinio pobūdžio programą. Metai po metų šias vakarones organizuoja pats Jaunimo centras, o jų kultūrinė programa rūpinasi pats Jaunimo centro direktorius kun. Algimantas Kezys, S. J.

Naujas penktadienio kultūrinių vakaronių sezonas jau pradėtas vakar kun. Antano Saulaičio, S. J., skaidrėmis iliustruota paskaita apie Braziliją ir Brazilijos lietuvių.

Vakaronių programa šiuo metu jau yra suplanuota iki lapkričio mėn. vidurio. Štai jų eilės tvarka ir temos: spalio 7 d. — Viktoro Veselko medžio dirbinių paroda ir pašnekesys; spalio 14 d. Pokalbis Trečiojo mokslo ir kūrybos simpoziumo tema (moderuoja inž. J. Rimkevičius); spalio 21 d. — Penktosios tautinių šokių šventės vakaronė ir filmas (moderatorius — Br. Juodelis); spalio 28 d. — Vakaronė su kompozitorium Bruno Markaičiu; lapkričio 4 d. — Laimos Lapinskienės lietuvių teatro; lapkričio 11 d. — Fotografų metinės parodos atidarymas ir meniškių fotografijų temos vakaronė; lapkričio 18 d. — Rašytojo Balio Sruogos 30 metų mirties sukaktuvinis vakaras.

1000 DOL. PREMIJA UŽ POEZIJĄ

Klemensas Galūnas iš Santa Barbara, Calif., paaugojęs Lietuvių rašytojų draugijai 1000 dol., tapo poezijos premijos mecenatas. Mecenato tikslas — šia premija atžymėti Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 60 m. sukaktį. Lietuvių Rašytojų draugijos valdyba šiuo metu ruošia premijos taisyklės. Ji bus paskelbta šį rudenį, o įteikta ateinančių metų Vasario 16-sios proga New Yorke, Kultūros židinyje.

ATLANTO PAKRAŠČIO RAŠYTOJŲ SUVAŽIAVIMAS

Ateinančiais metais prieš Vasario 16-sios šventę Kultūros židinyje, New Yorke, ruošiamas rytinio Amerikos pakraščio rašy-

tojų suvažiavimas su paskaita, posėdžiais, literatūros vakaru ir vaišėmis. Tikslu programa bus paskelbta vėliau. Literatūros vakare bus įteikta 1000 dol. premija už poeziją. Šią literatūrinę šventę ruošia Lietuvių rašytojų draugija.

JONO AISČIO RAŠTAI

Poeto Jono Aisčio visų raštų šleidimu rūpinasi Aldona Aistienė ir Lietuvių rašytojų draugija. Šiuo metu pagrindinis rūpestis yra tų raštų suredavimas. Tuo reikalu rugsėjo 17 Washingtono lankėsi LRD pirm. kun. Leonardas Andriekus. Planuojama viską sutalpinti į tris tomus. Jono Aisčio raštams išleisti yra specialus dr. Konstancijos Rudaitytės palikimas, kurį saugoja Lietuvių fondas.

ATVYKSTA RAŠYT. I. MERAS

Lietuvių Rašytojų draugijos šiuo metų premijos laureatas I. Meras iš Izraelio ruošiasi atvykti į Ameriką — į premijos įteikimo iškilmes, kuri bus Chicagoje Mokslo ir kūrybos simpoziumo metu. Ta proga ruošiamame literatūros vakare jis skaitys savo kūrybą. Simpoziumo dienomis planuojamas taip pat ir rašytojų susirinkimas.

„ŠVENTOJO NARVO“ SPEKTAKLIS CHICAGOJE

Nauja rašytojo Algirdo Landsbergio drama „Šventasis narvas“, pirmą kartą suvaidinta Ateitininkijos kongrese, Clevelande, susilaukė išskirtinio dėmesio. Spektaklis, režisuotas Dariaus Lapinsko, buvo išvijo teatro kūrybingas bei spalvingas blykstelėjimas. Chicagoje „Šventojo narvo“ vaidinimas įvyks šiandien (šeštadienį) 7 val. 30 min. Marjono mokyklos auditorijoje. Vaidina aktoriai: J. Bulevičius-Boley, Aldona ir Laima Rastenytės, J. Balutis, T. Klimas, D. Markelytė, V. Olšauskas, A. Pakalniškis, Jr. ir kt. Spektaklin atvyksta pat „Šventojo narvo“ autorius dramaturgas Algirdas Landsbergis.

BERN. PRAPUOLIS IR NERJIA LINKEVIČIŲ DAINUOJA JAUNIMO CENTRE

Praplėsčiusios Jaunimo centro kavinės Chicagoje atidarymas įvyks spalio 8 d. (ateinančių šeštadienį). Aukšto lygio kamerinės muzikos programą atliks solistai Nerija Linkevičiūtė ir Bernas Prapuolis.

idėjomis ir darbais Vokietijoje parodė savitą ir pažangų socialinio katalikų sąjūdžio kelią, paruošė dirvą garsiajai popiežiaus Leono XIII socialinei enciklikai „Rerum Novarum“. Todėl ir šiandien, praslinkus šimtmečiui nuo vyskupo Kettelerio mirties, jo vardas pagarbiai minimas visame katalikų pasaulyje.

Dr. J. Labutis

Kviečiame įsigyti šias dvi įdomias knygas:

TRETIJAI VAINIKAI

Lietuvių Poezijos Antologija, dalyvauja virš 50 autorių, kietais viršeliais \$6.00.

KARONA

Anatolijaus Kairio istorinė poema, trys istorinės dramos iš Mindaugo laikų, 316 pusl., iliustruota, kietais viršeliais \$6.50.

Užsakant abi knygas kartu \$10.00. Užsisakyti:

DIALOGAS, 4304 W. 55th Str., Chicago, Ill. 60632

MARQUETTE PHOTO

SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutapysite, pirkdami čia reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atidėmimą pasirinkus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmadienį ir ketvirtadienį vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. — PROspect 6-8998

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS, Nuomoja, Parduoda, Taiso. Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas. Phone — 581-4111. 5616 S. Pulaski Rd., Chicago

NAUJAUSIOS KNYGOS, GAUNAMOS „DRAUGE“

SAUJA SKATIKŲ. Premijuotas romanas Kazys Almonas, 240 psl.	\$5.00
PUTINAS MANO ATSIMINIMUOSE M. M. Mykolaitis-Silvestras, 632 psl. Kietais viršeliais	9.00
NAUJŲ LAIKŲ LIETUVOS ISTORIJA, I t. Pranas Cepėnas 543 psl., kieti viršeliai	15.00
BASTONO MAISTAS Bronys Ralis 480 psl., kieti viršeliai	10.00
MINTIS DIALEKTIKINIAME ŽAISME Feliksas Juociūnas 273 psl.	6.00
PENSILVENIJOS ANGLIAKASIO LIETUVA Vladas Butėnas 343 psl., kieti viršeliai	20.00
MIGUEL MANARA. Šešių veiksnių misterija O. V. Milašius, 94 psl.	4.00
DEBESYS IR PROSPEROS. Romanas Petras Memikas, 292 psl.	6.00
LKB KRONIKA, III t. 424 psl. Kieti viršeliai	6.00
ALKANA KELIONĖ. Eilėraščių knyga Kazys Bradūnas 115 psl., kieti viršeliai	6.00
VIENOS AISTROS ISTORIJA. Romanas Migelis de Unamuno, 150 psl.	4.00
TRYLIKTOJI LAIDA. Pasakojimų pynė jauniui Juozas Tulišius, 254 psl.	4.00
BROLIAI PRADEKIM Benvenutas Ramanauskas, O.F.M., 272 psl.	6.00
NAMŲ IR ARTIMIAUSIOS APLINKOS ŽODYNELIS Rimas Černius, 75 psl.	2.50
MERGAITE IS GETO. Romanas R. Spalis, Išt. 1975 m., 285 psl.	3.00
LIETUVISKAI — PORTUGALICKAS ŽODYNAS A. D. Petratis — Lucija Jodėta, 194 psl.	1.00
KARKLŲ KATINUKAI Birutė Vydenė, 24 psl.	3.00
HAMILTONO LIETUVIAI Kolektyvas, 111 psl.	5.00
KODEL KUNIGAS SU ALTORIUM ATSIŠUKO Į ŽMONES A. Rubikas Liturginių reformų pramė, 44 psl.	1.00
NYKSTUKŲ MOKYKLA Adelfs Jonušaitis-Abramaitis, 63 psl.	3.00
JAUNAMARTE Jonas Valaitis, 126 psl.	4.00
KOČIOS St. Yla, 22 psl.	0.25
PO VASAROS. Eilėraščių knyga Vitalija Bogutaitė, 68 psl.	4.00
SAIGONAS. Istorinė apybraiža Vl. Vijeikis, 156 psl.	2.00
LIETUVIŲ IMIGRACIJOS BRAZILIJOJ PENKIASDEŠIMTMEČIS Kolektyvas, 207 psl.	4.00
ZEMAICIAI Aleksandras Pakalniškis, 104 psl.	4.00
METMENYS, Nr. 3 Vyr. redakt. V. Kavaliauskas, 204 psl.	3.00
THE VIOLATION OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA, a report for 1976, 100 psl.	4.00
THE PROVIDENTIAL PATH (Archbishop George Matulaitis 1871-1972) Fr. Victor Rimšelis	3.00
LITHUANIA MINOR M. Brakas, 304 psl., kieti viršeliai	15.00
CONFRONTATIONS WITH TYRANNY Edit. Alfred Straumaitis 363 psl., kieti viršeliai	15.00
THE SECRET LIFE OF THE POLITICAL REFUGEE Edmond Naraschka, 70 psl.	4.00
RADVILA JUODASIS, biografinė knyga Brunotas Bušeckis, 264 psl.	\$5.50
LIETUVOS RYŠYS SU AMERIKA, istorinė apybraiža Viktoras Karasas, 176 psl.	\$2.00
KRISTUS IR EUCHARISTIJĄ Dievo Veikla Ilganymu Istorijoje Pranas Macelis, 204 psl.	\$7.00

Pasilaikykite šį knygų sąrašą tolimiausiam užsakyti.

SPYGLIAI IR ROYGLIAI

Redaguoja dr. S. Aliūnas

RUDENINIAI SUĖJIMAI

Rudenį atėjus, iš visų paežerių ir pamiškių grįžus į miestą arba vėl išvykus į floridinius kraštus, daugeliui teks išvystyti tempą, bėgti iš vieno parengimo į kitą. Tikrai reikės pasitempti, kai Chicagoje visos septynios dienos po parengimą, o savaitgaliais net po tuziną. Svarbiausia, kad visi daromi tėvynės labui, o kai reikia spaudai sumokėti už reklamą, tai kovojuama, kad, girdi, viskas buvo daroma geram tikslui, tik atrodo, kad ta spauda leidžiama blogam tikslui.

Žinoma, šalia visokių balių, su programomis ir be programų vakarų, bus nemaža ir šiaip pagerbimų bei minėjimų. Laikraščiai rašė, kad Los Angeles buvo pasiūlyta suruoti tur-

tingo žmogaus pagerbimą. Bet kažkodėl tas šaunus projektas nepaėjo. Ir mes manome, kad tikrai blogai padaryta, kad toks pagerbimas nesuruoštas. Juk negi ruošti pagerbimą kokiame skurdžiui, kuris nieko neturi.

Mūsų kultūrai yra garbingas, bet prąžūtingas sukaktuvių minėjimas. Bent taip išsireiškė dr. J. Girnius savo prkalbėse. Esą, visi mini jubiliejus, o tie jubiliejai rodo, kad mes seni arba bent būsimieji, o taip pat, kai nustosime senti, būsimieji nebegyvi. Gerbiamas daktaras nuo beveik šimtiniuko dail. A. Varno pradėjo vardinti jubiliejus atgal ligi dvidešimt penkiamečių. Mes manome, kad reikia jau susirūpinti jubiliejais dar jaunesnių. Pz. metų vaikas jau yra didelis jubilieatas. Kiek jis per metus kelnaičių sugadinio, o tai jau Amerikos pramonės kėlimas. Na, o dveji metai taip pat reikšmingi, o trys vėl svarbi sukaktis, nes tu kelnaičių naikinimas apie tą laiką sustoja. Tada prasideda žaislų gamyba, ir vėl sukaktis, kada kur kokį aparatą pirkio ir sulaužė. Žodžiu, jubiliejus ant jubiliejų ligi pat šimto metų. Nors daktaras tokio didelio entuziazmo jubiliejams ir nerodo, bet mes manome, kad visai be reikalo. Tiesa, buvo manoma, kad reikia vertinti daugiau žmogaus darbus, negu metus, bet tai turėtų atgyvena.

Okupuotoje Lietuvoje sukaktys ypač madoje. Ir tai suprantama, nes ten žmogui sulaukta tiek ir tiek metų nėra jau labai paprasta, nes gali būti per klaidą įkištas į kalėjimą arba nušautas. Po kiek laiko, apsižiūrėjus, gali būti vėl rehabilituotas, galva uždėta atgal, taigi tampa

— Ką? Šventi sukaktį?

o su televizijos aparatu ne, bet vakarai laikraščius nukonkuruoja, nes baliuje per vakarą sužinau daugiau, negu per laikraštį.

Rudenio vakarai yra prasmingi, tik reikia juos išnaudoti, nes, anot Gustaičio,

Ateis laikai,
Išnyks vaikai,
Išauš kita gadyne.
Liks advokatam palaikai
ir dolerių puodynė.

T.D.

JAUNIMO ANKETOS REZULTATAI

(Iš Mokytojų studijų savaitės laikraščio "Draugo kardas")

Gražiausi: Nida Misiulytė, Edis Andriūšis; gražiausios: Asta Jurgutytė, Paulius Bernotas; gražiausi plaukai: Simonė Jūratė Jonaitytė, Andrius Kazlauskas; gražiausia eiseną: Asta Jurgutytė, Edis Andriūšis; gražiausias apsiėmimas: Vida Maciukevičiūtė, Aleksandras Pakalniškis; gražiausias balsas: Kristina ir Regina Butkūnaitės, Rimas Kasputis.

Gražiausia nosis: Margarita Kulytė, Andrius Kazlauskas; gražiausios akys: Vida Dumčiūtė, Vytenis Lietuvninkas; gražiausia lietuvių kalba: Nida Misiulytė, Vilius Dundzila; gražiausia šypsena: Paulita Abariūtė, Andrius Palūnas; gražiausios b'akstienos: Vida Dumčiūtė, Edis Andriūšis; gražiausia dainuoja: Kristina ir Regina Butkūnaitės, Paulius Bernotas; gražiausias kūnas: Margarita Kulytė, Virgis Kasputis.

Gražiausiai niūniuoja: Paulita Abariūtė, Paulius Bernotas; daugiausia vėluoja: Ramunė Duobaitė, Algis Šilas; draugiškiausi: Paulita Abariūtė, Sigitas Vaznelis; išdykiausi: Daiva Rugienytė, Sigitas Vaznelis; didžiausios "burnos": Ramunė Duobaitė, Algis Šilas; — daugiausia valgo: Ramunė Duobaitė, Algis Šilas;

Daugiausia flirtuoja: Ramona Urbonaitė, Povilas Palūnas; ke'sciausi "nickname": Vida "Mac" Maciukevičiūtė, Vytenis "Tooney" Lietuvninkas.

Keisčiausias balsas: Vida Maciukevičiūtė, Ramunė Duobaitė; — Vilius Dundzila; keisčiausia eiseną: Kristina Jankutė; — Vilius Dundzila; įdomiausiai knarkia: Kristina Jankutė, Rimas Kasputis; juokigiausi: Daiva Rugienytė, Sigitas Vaznelis; nuotalkingiausi: Nida Misiulytė, Sigitas Vaznelis; supratlyviausi — Paulita Abariūtė, Vainius Aleksa; gražiausiai šoka: Asta Jurgutytė, Virgis Kasputis; entuziastingiausi: Daiva Rugienytė, Algis Šilas; aršiausiai serga "Tequila majoris - minoris liga": Ramona Urbonaitė, — Algis Šilas; panašiausi į: Farrah Fawcett — Majors: Regina ir Kristina Butkūnaitės; Fonzie: — Vilius Dundzila ir Aleksandras Pakalniškis, Robert Redford: Andrius Kazlauskas; Raquel Welch: Ramona Vaičiūnaitė.

Mokytojų studijų savaitės anketos duomenys

Daugiausia valgo — A. Bagdonas, daugiausia flirtuoja — Vaičiūnas, įdomiausias knarkimas — Vaičiūnas, juokingiausias — Masilionis, supratlyviausias — Masilionis, dažniausiai dalyvauja diskusijose — Masionis, kukliausi — V. Augulytė.

Panašiausi į: Sophia Loren — Vaičiūnaitė, Henry Kissinger — Kamantas, Jack Onasis — Veselkienė. Gražiausi ūsai (nedažyti) — Vaičiūno, Krokio.

UZ MOTERŲ EISES KOVOJANT

K. K.

"Tėviškės Žiburiose" moteris skundžiasi pusamžiais vyrais: "Jų elgesys būna nenatūralus, dirbtinis; labiausiai jie vertina "mini skirt" mėgėjas ir tas, kurių peakių žalsvai, o negai raudonai dažyti. Kitos moterys jiems neegzistuoja".

O mes manome, kad tai labai normalus vyras.

Kurio poeto?

"Moterys, nors ir posyvenis elementas, po pasitutiniojo karo smarkiai suėjo ir... "nesulaukys naujo kilmio, nors pasveikint iš tau ba'su" (pasinaudojau Putino žodžiais)."

O mes visą laiką manėme, kad tai ne Putino, bet Maironio žodžiai.

BUDYNES

"Nenoromis pagalvoji, ar paskutiniai 19 amžiaus dešimtmečiai ir pati 20-ojo amžiaus pradžia nebuvo laikotarpis, kada nugašo vėlnias, ir žmonija, nesiziduodama, dalyvavo jo būdyne?" Vyt. A. Jonynas

MANDAGUMO PAMOKOS

J. Valiūnas "Moteryje" pasakelbė straipsnį: "Kaip palaišyti draugingumą", kuriame, tarp kita ko, jis duoda šitokią patarimą:

"Jeigu klausiantysis įkryti ir daug tave vis kamantinėja, sakykim, apie tavo asmeninius reikalus, tu jam mandagiai atsakai: "Per daug klausimų atneša nelaimė". Arba pasakai: "Tai mano reikalas", vieton nemandagiai pasakyti: "Čia ne tavo reikalas". O jei tau nusibosta kokio nors įkryus ginčai, tai tu sakai: "Aš jau einu po vėlnių", ir pasišalini, vieton vulgariai pasakyti: "Eik sau tu po vėlnių".

"Moterys", Nr. 4, 1977

IS ŽURNALISTINIO POKALBIO

Žurnalistė: Kaip Jūs žūrite ir tai, kad moteris 8 metais ilgiau gyvena už vyrą?

Vyras: Vadinasi, ji kažka geriausia iš gyvenimo pasigriebia sau. Greičiausiai, begaminama valgi, pasisavina vitaminus. Bet tegul sau gyvena. Negaila tų pailgėjusių senatvės metų. O pasensta tai ji anksčiau gyvena už vyrą!

Žurnalistė: Ką norėtumėte atsiveikindamas palinkėti moteriai?

Vyras: Jaunystėje — grožio orandžiame amžiuje — taip pat grožio ir supratimo bei užuojautos savo trumpaamžiui vyrui, o senatvėje — ramybės ir geros nuotikos sau atveju, jeigu vyras susiras sau jaunesnę.

KĄ SVARBIAUSIA

Svarbiausias pasauly dalykas, kaip emė spaudiečiai manyti, Ne ruskis ir ne bolševikas. Tik švelnios mergelių kelytės.

All Wood

Taip patys sovietai vaizduoja savo penkmečio planą

IR NAMIE GALIMA SVEIKATĄ GADINTI

"Net mūsų pensininkai nesurpranta sveikatos reikšmės: jie vyksta užsienin išgerimui, tarsi čia pat nebūtų tokio sveikatos naikinimo".

Dr. J. Adomavičius

NUSTEBO

— Ir koks didelis mano nustebimas buvo matant, jog net ir Tėvelis skyrė jaunai sekretorei daug dėmesio.

D. Sadūnaitė

"Jei pradėsim moterėles skysti Washington, tesulauksime tik "moterėlišku" rezultatu."

L. Valiūkas

— Kadangi išmintingų žmonių niekur nėra per daug, tai nesistebėkime, jei yra retas palaras ir politikoje.

Kun. F. Juzevičius

— Puiki ateitis laukia vaikino, kuris, radęs pinigų su dešimt dolerių banknotu, grąžino pinigų savininkui, pažeisdamas banknotą po vieną dolerį.

Leon Kovalski

— Jeigu tiesa, kad pasaulis mažėja, tai kodėl jie kelia pašto išlaidas?

The Times

— Štai kur į kiaušį panašus žmogus, jis visai negeria, — nusprendė du paskutiniai piknikautojai

AVARINĖ DAINELE IŠ OKUP. LIETUVOS

Vežiojau aš žvyrą,
Tiesiau kelius —
Susimetė vyrai
Po tris rublius:

Visas mūsų pulkas
Sėdo į mašinas,
Kelias nebedulka,
Po šermukšnių vyno.
Kelias nebedulka,
Po šermukšnių vyno...

— — — Telefono stulpas
Bortą užkabino!

Iškiliau sklypė,
Iškiliau du —
Vaisino kaimynai
Alum rudu.

Tai alaus stiprumas! —
Sildo visą kraują...
Jūpau kaip dūmas

I kabiną naują,
Vairavau iš kiemo
Aš kombainą naują...

— — — Stirtas dvi nustūmiau
Ir sugrioviau jaują.
Man davė mopedą
Su bagežu —
Ir laiškus, ir spaudą
Visiems vėžu.

Laukiu, kas pasiūlys:
Gal išgert norėčiau,
O spauda — tai nulis,
Gerbiami piliečiai!

Ir laiškas man — nulis,
Gerbiami piliečiai!...
— — — Aš guli... Menulis
Viršum groivio šviečia.

Balys Dačiulis

BALYS PAVABALYS

TERBA IR GLOBA

Aš tėvynėj lankiaus,
Prieš šekistą lenkiaus.
Gyvenau aš terboj,
Bet patogiai, oh, boy!

Ir žinoju, kur eit,
Ir sugrįždavau greit.
Nelindau iš terbos
Be ček'sto globos.

Ir nakvynė gera,
Ir tautų kultūra —
Viskas telpa terboj.
Kiek ten laisvės, oh, boy.

TAI BENT MINEJIMAS

Apie tautos šventės, rugsėjo 8 d. minėjimą Vokietijoje Vokietijos LB valdybos "Informacijos žinios" rašo:

"Pradėta 12 val. alaus bačkų atkėlimu, o vėliau susiapiesta prie gausių ir skanių užkandžių, kurie susidėjo iš įvairių rūšių salotų bei mišraių, ant žarijų kepamų hamburgerių, dešrelių ir kitokių keptinių. Juos gamino Jono Vitkaus vadovaujami kuopos virėjai. Visą laiką nenutrūkstama grovelė iš bačkų tekėjo alutis".

PAGUODA

— Mielas's. — sako mergaitė savo sužadėtinui, — aš išvoriau pietus, o šuo juos suėdė.
— Nenusimink, — pasakė jaunuolis, — aš tau nupirksiu kitą šunį.

PASAKOS

— Mamyte, ar visos pasakos prasideda: "Vieną kartą buvo...?"

— O, ne visos, dukryte. Kitos pasakos prasidedamos dar kitaip: "Deja, posėdis per ilgai užsitęsė. Aš greit dar nepareisiu. Nelauk manęs..."

STIPRUMAS

Kavinėje prancūzų kino aktorius pasakojo bičiuliams, kaip atvykęs į Japoniją, nutarė paragauti ryžių degtinės. Jis išgėręs vieną taurėlę, ir viskas aplinkui emė judėti ir sukis. Tada pasišaukęs padavėją ir paklausęs:

— Ar jums neatrodo, kad ši degtinė per stipri?
— Gerbiamas pone, — mandagiai atsakė padavėjas: — tai visai ne degtinė. Tai prancūziškas žemės drebjimas.

SAVARANKISKAS VYRAS

Virš vieno rojaus vartų kaboka iškaba: "Įėjimas vyrams, kurie visą gyvenimą buvo po žmonos padu". Prie jų išsiriškiavo milžiniška eilė.

Virš kitų vartų iškaba: "Įėjimas vyrams, kurie niekada nebuvo po žmonos padu". Čia stovėjo vienas nedrąsus vyriškis. Prie jo priėjo šventas Petras ir paklausė:

— Ko tu čia stovi?
— Nežinau, — sumišęs atsakė šis. — Žmona kažkur nuėjo ir liepė čia stovėti.

PAIME

— Ar nepasakysite, kuri dabar valanda?

— Ne, nepasakysiu, nes ant raip mes pradėsim pokalbį. Jūs prisistatysite man, o aš jums. Po to paaiškins, kad mudu vykstam į vieną ir tą patį miestą. Aš pakviesiu jus pietų į namus. O ten jūs susitiksėte su mano dukra, kuri jums patiks, ir jūs paprašysite jos rankos. O kuriems galams man reikalingas žentas, kuris nesugeba nusipirkti laikrodžio!

PASIKEITIMAS

— Kada vanduo pavirsta ledu, koks didžiausias įvyksta pasikeitimas? — klausia mokytojas.

— Kaina, — atsako mokinys.